

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Булевар краља Александра 67

Београд

7. мај 2026. године

ИЗБОРНОМ ВЕЋУ
ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Декан Правног факултета Универзитета у Београду, на предлог Изборног већа од 30. марта 2026. године, донео је одлуку о расписивању конкурса за избор у звање и заснивање радног односа на радном месту једног доцента за ужу научну област **Социологија права – предмет Основи социологије права** на Правном факултету Универзитета у Београду. Конкурс је објављен у публикацији Националне службе за запошљавање „Послови“ од бр. 1192-1193 дана 8. априла 2026. године и у „Службеном гласнику РС“ број 33 од 09.04.2026. године, као и на интернет страницама Факултета и Универзитета у Београду. Изборно веће Правног факултета Универзитета у Београду је на седници Наставно-научног већа одржаној 30. марта 2026. године, образовало Комисију за писање реферата о пријављеним кандидатима у саставу: *др Саша Бован*, редовни професор Правног факултета Универзитета у Београду (председник Комисије), *др Данило Вуковић*, редовни професор Правног факултета Универзитета у Београду и *др Ивана Спасић*, редовна професорка Филозофског факултета Универзитета у Београду. Након што је прегледала пријаву, Комисија има част да поднесе Изборном већу следећи

ИЗВЕШТАЈ

На расписани конкурс за избор у звање и заснивање радног односа на радном месту једног наставника у звању доцента за ужу научну област **Социологија права – предмет Основи социологије права**, уредно и благовремено се пријавила једна кандидаткиња – **др Валерија Дабетић**, из Београда.

I ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТКИЊИ

I Општи биографски подаци, образовање и академско усавршавање

Кандидаткиња Валерија Дабетић рођена је 22. фебруара 1989. године у Београду. Основну школу „Борислав Пекић“ и Девету београдску гимназију „Михаило Петровић - Алас“ завршила је са одличним успехом. Правни факултет Универзитета у Београду, пословно-правни смер, уписала је 2008. године, а дипломирала 2012. године са просечном оценом (9,2/10). Током студија била је стипендиста Министарства просвете и науке Републике Србије и носилац награде Свети Сава, коју сваке године додељује Правни факултет својим најбољим студентима за одличан успех. Током трајања **основних студија**,

као један од седам изабраних студената са оценом (10) из предмета Основи економије, завршила је стручну праксу у области банкарског пословања у *UniCredit* банци, у трајању од месец дана (2010. године). Наредне 2011. године завршила је и стручну праксу у адвокатској канцеларији „Моравчевић – Војиновић – Здравковић у сарадњи са Schonherr” у трајању од две седмице. Такође била је полазник разних међународних и националних семинара, конференција и курсева од којих су најважнији - „*Criminal Law in the United States*”, у организацији Правног факултета у Београду (2011. год.); „*Грађанска непослушност као једно од основних људских права*”, IV ELSA ex-Yu конференција у Будви (2012. год.); „*Global Corruption, Good Governance and the United Nations Convention against Corruption (UNCAC)*”, у организацији Правног факултета у Београду и Мастера европских интеграција (2016. год.); „*State and Perspectives of Advocacy in Serbia and Region*”, у организацији Студентске уније Правног факултета и ELSA-е, у Београду (2011. год.); „*Путајте младе правнике*”, стручни семинар којим се оснивају Клубови младих правника за пружање бесплатне правне помоћи младима, у организацији ELSA-е (2011/2012 год.); „*European Union and Western Balkans 2015-2020 - Partnership Opportunity and Mutual Concern*”, у организацији Института за јавну политику из Београда (2014. год.). Била је активно ангажована у раду студентских организација AEGEE (*European Students' Forum*) и ELSA (*European Law Students' Association*), где је као руководица сектора за семинаре и конференције осмислила и организовала бројне активности. Касније је као тренер и предавач у оквиру њихових семинара и школа обучавала нове чланове. Од 2016. године је почасни члан ELSA-е.

Мастер студије на Правном факултету у Београду – Мастер европских интеграција (*Master in European Integration*), кандидаткиња Валерија Даветић уписала је 2012. године и успешно завршила са просечном оценом (9,6/10). Мастер рад на тему *Harmonizing Serbian Environmental Legislation with the European Acquis* одбранила је са највишом оценом (10). Осим мастера на Правном факултету, 2017. године уписала је и мастер из социологије на Филозофском факултету Универзитета у Београду. Годину дана касније, са оценом (10) одбранила је мастер рад под називом *Врсте притисака на судије у Србији данас и њихови одговори*. У септембру 2018. године, са просечном оценом (9,3/10) стекла је звање мастер социолог. Један од мастер курсева из методологије социолошких истраживања под називом *Socio-Legal Research: Theory and Practice* похађала је 2017. године у трајању од месец дана, на *Instituto Internacional de Sociología Jurídica de Oñati* у Оњатију (Шпанија) и положила са највишим оценама (9.5/10).

Школске 2015/16. године уписала је **докторске академске студије** на Правном факултету Универзитета у Београду – ужа научна област теорија државе и права, социологија права и филозофија права. У јуну 2023. године успешно је одбранила докторску дисертацију под називом *Изазови консолидације судства као независне гране власти у Србији на почетку 21. века* и тиме стекла звање доктор правних наука са просечним успехом (9,7/10). Након четири деценије изостанка свеобухватних научних истраживања у овој области, њена докторска дисертација представља прво систематично социолошко-правно проучавање друштвеног положаја судија у Србији при Универзитету у Србији. Током докторских студија, 2022. године, била је носиоца престижне стипендије *Go Styria scholarship programme* и провела је укупно два месеца на истраживачком боравку *Karl Franzens - Universität Graz* у Грацу (Аустрија). Као гостујући предавач на мастер студијама, држала је предавања на тему - “What is so Special About Judges? – Analyzing Judiciary Using Mixed-Method” и “The

(Un)Responsive Judiciary in Transition Countries: The Case of Serbia”. Током 2021, 2020. и 2018. године, као стипендиста програма *SEE|EU Cluster of Excellence in European and International Law* и *DAAD Leonhard Euler Program*, Валерија је провела укупно пет месеци на докторском истраживачком боравку на Europa - Institut – Universität des Saarlandes у Сарбрукену (Немачка). У јулу 2017. године је похађала курс под називом *The Political Construction of Judicial Independence* на Institut für Recht und Ökonomik у Хамбургу (Немачка), како би стекла знања за шири компаративни оквир о начину избора и положају судија у свету.

Од 2021. године чланица је Управног одбора Центра за промоцију науке (ЦПН) при Министарству науке Србије који има за циљ да кроз различите интерактивне активности промовише науку и технологију широј јавности. Кандидаткиња наводи да течно говори, пише и чита енглески (C1) и шпански језик (B2).

II Претходно радно искуство и радно искуство на Правном факултету

Након завршетка основних студија кандидаткиња, Валерија Дабетић је успешно завршила **приправнички стаж**. Од 2013. године радила је као млађи сарадник у адвокатској канцеларији „Карановић - Николић” у одељењу за заштиту конкуренције, након чега је усавршавање наставила у канцеларији „Драгош Џукавац”, да би приправнички стаж завршила у адвокатској канцеларији „Ивић”, 2015. године.

У школској 2014/2015 први пут је изабрана у звање демонстраторке на предмету *Основи социологије права* на **Правном факултету Универзитета у Београду**. Након што су њен рад и залагање успешно оцењени, наредне две године била је ангажована у својству сараднице у настави (у школској 2015/2016 и 2016/2017 години). За асистенткињу је изабрана 2017. године, након чега је реизабрана 2020. године. Након успешно одбрањене докторске дисертације 2023. године била је први пут изабрана за асистенткињу са докторатом на предмету *Основи социологије права*. Поред руковођења вежби, у току претходних школских година помагала је у вођењу стручне групе и спровођења испита. Откад је изабрана у звање асистенткиње 2017. године, осим матичног предмета *Основи социологије права*, заједно са проф. др Миодрагом Јовановићем учествује у извођењу наставе на обавезном предмету са треће године *Правна етика*. У оквиру вештине *Номотехника и писање правних аката* помагала је наставницима у извођењу испита (2018-2022. године).

Што се тиче **додатног ангажмана на факултету**, Валерија је чланица неколико комисија и врши секретарске дужности у оквиру неколико факултетских ентитета:

- чланица Комисије за промоцију факултета (од 2019. године до данас)
- чланица Комисије за акредитацију факултета – тим за докторске студије (2018 – 2019. године)
- чланица Комисије за спровођење пријемног испита (2019 – 2021. године)
- секретарка Катедре за теорију, социологију и филозофију права (2018 – 2023. године)
- секретарка на предмету *Номотехника и писање правних аката* (2018 – 2022. године)
- секретарка Центра за социолошко – правна истраживања (од 2018. године до данас)
- секретарка Општег семинара (2018 – 2022. године)

Испред Центра за социолошко – правна истраживања, при Институту за правне и друштвене науке, кандидаткиња Валерија Дабетић у својој пријави наводи и прилаже доказе да је самостално и у сарадњи са другим колегама и организацијама осмислила и организовала неколико догађаја:

од 2022. год –

Недеља добродошлице бруцошима Правног факултета

На почетку школске године организује се девет интерактивних радионица које имају за циљ упознавање са наставницима и размену практичних искустава, развијање осећаја солидарности и колегијалности и учење основних трансверзалних вештина кључних за обављање било које делатности савременог доба.

2023. и 2026. год

Психолошка подршка у превазилажењу проблема у учењу - „Како (не одустати)?“

Како би се оснажили студенти који у претходном испитном року нису остварили планиране резултате, организовани су разговори са психолозима који су им помогли да боље разумеју све ”замке” прокрастинације, да преиспитају сопствени начин функционисања и да покушају да пронађу адекватан систем рада.

од 2021. год. –

Семинар за студенте докторских студија – PhD Colloquium

У сарадњи са доц. др Маријом Влајковић организује семинар са циљем да младе колегинице и колеге добију прилику да представе свој досадашњи истраживачки рад, те да добију конструктивне коментаре и сугестије за унапређење своје докторске дисертације.

2022. год.

Прва радионица о унапређењу online наставе

Заснована на идеји да квалитет наставе није ствар појединца, већ заједничка одговорност институције и целог образовног система, Валерија је организовала радионицу на којој су наставницима факултета представљене предности онлајн наставе, алати за рад и начини комуникације са новим генерацијама студената.

2023. год.

Шта после трауме?

Након трагичног страдања ђака у ОШ „Владислав Рибникар“ у сарадњи са студентском организацијом Клуб за Уједињене нације, организована је трибина са психологом Владимиром Боровницом, на којој је обрађена тема насиља као намерним и неоправданим nanoшењем штете другом, са посебним освртом на вршњачко насиље и насиље у школама.

2023. год.

Ко ће, ако нећеш ти?

Ex-cathedra трибина у оквиру које су студенти могли отворено да разговарају о њиховим студентским искуствима и различитим врстама притисака у погледу учења, полагања испита. Поред тога,

полазници су учили како да балансирају између сопственог просека, очекивања и реалне ситуације.

III Педагошки рад кандидаткиње

Уз пријаву су приложени статистички извештаји Универзитета у Београду – Правног факултета о вредновању **педагошког рада** руководиоца вежби, у којима је наведено да је рад кандидаткиње др Валерије Дабетић у студентским евалуацијама у претходним школским годинама оцењен позитивно са највишим оценама (максимална оцена 4,9, минимална оцена 4,59, просечна оцена: 4,75/5):

Школска година	Просек	Коментари студената
2014/2015	4,81/5	„Не посматра студенте само као број у индексу него првенствено као људе“; „Врло детаљно ради са студентима, феноменалан педагог и предавач“;
2015/2016	4,83/5	„Одличан професор, позитивно утиче на студенте и мотивише нас за учење“; „Излаже материју на једноставан и јасан начин, решава све недоумице студената, бодри студенте да дају све од себе“ „Увек припремљена. Подстиче и цени рад апсолутно сваког студента, труди се да извуче највише од сваког“;
2016/2017	4,91/5	„Велика помоћ у припремању испитне материје. Свака препорука, поучна предавања, посвећивање сваком студенту“; „Одличан мотивациони говор!“
2017/2018	4,9/5	
2018/2019	4,89/5	
2019/2020	4,48/5	
2020/2021	4,56/5	
2021/2022	4,61/5	
2022/2023	4,59/5	

Као вид додатног педагошког рада, кандидаткиња наводи да је била ментор студентима који су освојили треће место на националном такмичењу у симулацији суђења у области заштите од дискриминације „Осуди дискриминацију“ у организацији Повереника за заштиту равноправности и Фондације за отворено друштво Србија (2021. год.). Заједно са „Клубом за Уједињене нације“ Правног факултета у Београду, 2018. године организовала је посету студената седишту Уједињених нација у Женеви и учествовала у реализацији семинара.

IV Учесће у националним и међународним пројектима

Домаћи пројекти

- Стратешки пројекат Универзитета у Београду – Правног факултета: Проблеми стварања, тумачења и примене права - Правни факултет Универзитета у Београду (2024–у току); Савремени проблеми правног система Србије (2022-2023.); Епидемија. Право. Друштво - Правни факултет Универзитета у Београду (2021.); Идентитетски пресобрајај Србије - Правни факултет Универзитета у Београду (2017-2020.)

- Усклађивање пословног права Србије са правом Европске уније - Правни факултет Универзитета у Београду (2018–2024.)
- Engagement in Academic Achievements and Extracurricular Activities as Predictors of Life Satisfaction Among High-School and University Students – SHINE - Факултет организационих наука у Београду (2022-2024)

Међународни пројекти

- New Quality in Education for Gender Equality – Strategic Partnership for the Development of Master’s Study Program Law and Gender – LAWGEM - Правни факултет Универзитета у Београду (2019–2023)
- LAWGID (Law, Gender, intersectionality and Diversity) - Правни факултет Универзитета у Београду (2022–)
- Modernising European Legal Education - MELE - Ерасмус + пројекат о стратешком партнерству - Правни факултет Универзитета у Београду (2020–2023)
- Ending Gender Based Violence – UniSAFE - Правни факултет Универзитета у Београду (2022–2023)

V Списак стручних и научних радова кандидаткиње

Кандидаткиња Валерија Дабетић је од избора у звање асистента објавила и Комисији на увид доставила следеће радове:

Докторска дисертација

1. „Изазови консолидације судства као независне гране власти у Србији на почетку 21. века, докторска дисертација“, одбрањена на Универзитету у Београду – Правном факултету 29. јуна 2023. године

Радови објављени након реизбора у звање асистента са докторатом:

2. „Актуелни изазови теоријске едукације из перспективе будућих правника“, *Социолошки преглед* LIX/3 (2025), стр. 935-973, (M24)
3. “The Relationship Between Teaching Approaches and Engineering Students’ Life Satisfaction”, Bjelica, Dragan *et al.*, *International Journal of Engineering Education* 41/2 (2025), str. 409–421, (M23)
4. “Independence of the Judiciary as a Path and a Goal – the Word of the Profession”, *LAW – Theory and Practice* (2024), str. 57–75, (M24)
5. „Заједно смо јачи - разлози зашто се судије (не)удружују?“, *Усклађивање пословног права Србије са правом Европске уније*, Београд 2024, стр. 452-472, (M44)

6. „Правна култура код младих у Србији“, ур. Марко Мухић, Драган Бјелица, *Млади у Србији: Образовни, економски и социјални аспекти* (2024), стр. 145-164, (M63)
7. “New Constitutional Amendments in the Field of Judiciary in Serbia – A Step Towards Europe?”, *Contemporary Southeastern Europe* 10/2 (2023), стр. 22-38, DOI 10.25364/02.10:2023.2.2, (M24)

Радови објављени након реизбора у звање асистента:

8. “Building Transversal Skills and Competences in Legal Education” у: Gstrein, Oskar J. *et al.*, (eds.): *Modernising European Legal Education (MELE) – Innovative Strategies to Address Urgent Cross-Cutting Challenges*, Springer – European Union and its Neighbors in a Globalized World, 2023 (Марија Влајковић, Валерија Дабетић), стр. 93-106 (M14)
9. “Gender and Structural Inequalities from a Socio-Legal Perspective” у: Vujadinović, Dragica *et al.*, (eds.): *Gender-Competent Legal Education*, Springer Textbooks in Law, 2023 (Eva Bermúdez Figueroa, Valerija Dabetić, Raquel Pastor Yuste, Zara Saeidzadeh), стр. 95-142 (M14)
10. „Бити или не бити адвокат? Корпоративизација адвокатури као одступање од њеног традиционалног професионалног смисла“, *Усклађивање пословног права Србије са правом Европске уније*, Београд 2022, стр. 540-558 (M44)
11. “Online Teaching as A Crisis Education or Education of The Future?”, *Annals FLB – Belgrade Law Review* 70/4 (2022), стр. 1165-1190 (M24)
12. „Зашто добри људи понекад чине лоше ствари? – феномен моралног ишчежавања у адвокатској професији“, *Усклађивање пословног права Србије са правом Европске уније*, Београд 2021, стр. 527-548 (M44)
13. “Legality” of the Legal Order in Postwar Serbia from 1944 to 1946? Organization and Work of the Judiciary”, *Annals FLB – Belgrade Law Review* 4/2020, стр. 158-183 (M24)
14. „Медији као трећа странка судског поступка – улога „седме силе“ у обавештавању јавности“, *Усклађивање пословног права Србије са правом Европске уније*, Београд 2020, стр. 569-586 (M44)

Радови објављени након избора у звање асистента:

15. „Утицај политичке елите на очување (не)сталности судијске функције у Србији“, *Зборник – Судство као власт*, Београд 2020, , стр. 55-72. (M63)
16. “Serbia and Bosnia and Herzegovina: Challenges of Democratic Consolidation and Liberalisation” у: Abel, Richard *et al.* (ed.): *Lawyers in Society – 30 Years Later*, Hart Publishing, Oxford 2020, стр. 353-374 (Вуковић Данило, Валерија Дабетић и Самир Форић) (M14)

17. „Персонална независност судија у Србији – идеал или илузија?“, Зборник – *Усклађивање пословног права Србије са правом Европске уније*, Београд 2019, стр. 521-538. (M44)
18. „Савремено схватање духовне поруке Косовског мита, Зборник Матице српске за друштвене науке 70(3)/2019, стр. 313-325 (Борислав Гроздић и Валерија Дабетић) (M24)
19. “Normative Endangerment of Institutional Independence of Judiciary in contemporary Serbia“, Yearbook - „*Human Rights Protection - From Unlawfulness to Legality*“, Нови Сад 2018, стр. 373-387. (M33)
20. „Изазови правничке професије у неолиберализму – случај Србије“, Зборник - *Усклађивање пословног права Србије са правом Европске уније*, Београд 2018, стр. 530-548. (M44)

Радови објављени пре избора у звање асистента:

21. „Галиганово схватање Хартове теорије друштвених правила, Зборник Правног факултета - *Идентитетски преображај Србије*, Београд 2017, стр. 359-373. (M44)
22. „Однос државе према професионалном удруживању судија – случај Друштва судија Србије“, *Право и привреда* 10(12)/2016, стр. 89-109. (M51)
23. “How to Harmonize Serbian Environmental Legislation with the European *Acquis*? – the GMO Issue”, International Conference of PhD Students in Law and Law Students (8th Edition), *Studii Cercetari Juridice Europene* (European Legal Studies and Research), Темишвар 2016, стр. 499-508.

Прикази књига:

1. Brian Tamanaha, A Realistic Theory of Law, *Anali Pravnog fakulteta* 1/2019. (M27)
2. Reza Banakar, Normativity in Legal Sociology – Methodological Reflections on Law and Regulation in Late Modernity, Springer International, *Sociologija* 4(57)/2015. (M27)

VI Приказ стручних и научних радова кандидаткиње

1. Докторска дисертација „Изазови консолидације судства као независне гране власти у Србији на почетку 21. века“ кроз сложени детерминистички модел испитује дејство скупа друштвених фактора на консолидацију судске власти као независне гране власти у Србији на почетку 21. века. За потребе овог рада, под друштвеним факторима ауторка је подразумевала утицај– структурних као спољних (егзогених) и актерских као унутрашњих (ендогених). Структурни фактори (егзогени) су даље подељени на: 1) економске факторе: а) материјални положај судија (судски буџет, висина плате, избор и начин напредовања, опортунитетни трошак избора судијског позива) и б) услове рада (техничка опремљеност просторија, сталност судијске функције, квантитет и квалитет судског особља и предмета) и 2) друштвено-политичке факторе: а) непосредно

институционално окружење (учесници у судском спору, судска власт), б) шире институционално окружење (однос између грана власти, утицаји других грана власти на судску власт) и в) ванинституционално окружење (политичка култура, квалитет демократије, социјална мрежа, медији). Актерски фактори (ендогени) су операционализовани кроз дејство: 1) *културних фактора*: а) судијска култура ("ментални софтвер" судија, судијска култура као универзални одраз независности) и б) судијски активизам (делатни потенцијал као нужно обележје професије, респонзивни судија као модел идеалног судије) и 2) *професионалних фактора*: а) професионални етос (активан професионални интегритет, однос личног и професионалног морала) и б) колективно делање (судије као део специфичне друштвене сфере, поверење у судство као извор ширег друштвеног легитимитета). Кроз реконструкцију специфичног друштвеног контекста, и ослањајући се примарно на личне перспективе, мишљења и нарative судија као главних друштвених актера у процесу консолидације судства, дисертација има за главни циљ да: а) *идентификује* друштвене детерминанте (економске, политичке и културно-професионалне) и б) установи њихов *међусобни однос и релативни интензитет* утицаја на стварање независног судства.

Ово теоријско и емпиријско истраживање се ослања на теорију структурације Ентони Гиденса (*Anthony Giddens*) и полази од претпоставке да су актери креативни делатници (агенти) који имају способност да кроз праксу, својим делањем производе нове структуре, док са друге стране, они могу да прихвате да репродукују постојеће структуре тако што живе у оквирима затечених образаца и рутина. Као такви, појединци и друштвене групе имају свест, слободну вољу и способност да активно граде и обнављају друштвену структуру својим свакодневним активностима или да јој се супротстављају, мењајући је. Другим речима, структура и дејственост су интринзично повезани, кроз друштвене праксе које се шематски понављају кроз време и простор, како наглашава Гиденс. Тај њихов међузависни, истовремени и дијалектички однос, заправо осликава и њихов дуалитет – структуре не могу постојати без актера, као и обрнуто. За разлику од Диркема за кога су друштвене структуре „споља“ наметнуте – „баш као и зидови у соби“, за Гиденса су друштвене структуре „увек и ограничавајуће и омогућавајуће“. Потенцирајући „дуалност структура“, са идејом да друштвени актери „нису креатуре друштва, него његови *креатори*“, дисертација покушава да открије да ли структурни фактори условљавају делање актера, као и да ли и на који начин актерски фактори заузврат репродукују структурне факторе. Како ауторка истиче, за потребе овог рада Гиденсове идеје су операционализоване, те су друштвене структуре посматране кроз призму друштвено-политичких и друштвено-економских фактора.

Иако је судијска делатност, као једна од најстаријих професија, одувек била предмет правног нормирања, тема многих научних и лаичких расправа и полемика, уочава се дефицит у интегралном тј. интердисциплинарном приступу предметном феномену. Стога се ауторка определила да ову правну област истражи комбиновањем различитих научних призми – правне и социолошке, ослањањем примарно на квалитативне и квантитативне социолошке методе – разговор, упитник и фокусиране групне дискусије. Полазне хипотезе проверене су кроз обимно емпиријско истраживање спроведено у четири фазе: а) квалитативно истраживање као експлоративно (полуструктурирани интервју са 30 судија из различитих судова опште надлежности у Србији), б) квантитативно истраживање (упитник који је дистрибуиран електронским путем и

поштом свим судовима опште надлежности у Србији – основним, вишим и апелационим судовима, и који броји 620 валидно попуњених упитника), в) квалитативно истраживање у сврху провере и допуне добијених резултата (укупно 22 интервјуа са председницима судова и судијама основних, виших и апелационих судова) и ф) три фокусиране групне дискусије са судијама и судијским сарадницима из различитих судова опште надлежности. Приликом сређивања прикупљених података коришћена је анализа садржаја у циљу систематизације добијене искуствене грађе. У теоријском делу рада је коришћен *нормативни метод* (анализа позитивних правних прописа националног и међународног законодавства) и *компаративни метод* (у циљу тражења аналогичности и различитости са решењима из других правних система).

Добијени резултати су потврдили основну истраживачку хипотезу да кумулативно дејство структурних и актерских друштвених фактора отежава консолидацију судства као независне гране власти у савременој Србији. Добијени налази потврђују и остале полазне претпоставке. Прво, друштвено-економски фактори као структурни чиниоци допринели су да материјални положај и услови за рад судија представљају можда највећи изазов унапређењу положаја судија у Србији. Велики обим посла односно број предмета које треба да реше на месечном нивоу (просечна оцена 3.79), који се показао као један од главних проблема и у компаративној анализи, утиче крајње негативно на ефикасност у раду, трајање судских поступака, решавање старих предмета, али и квалитет самих одлука. Занимљиво је да ни у једној области у којој испитаници суде (парница, кривица, ванпарница и извршење) нису пронађене значајне разлике, односно да су у свим областима ови проблеми подједнако заступљени.

Према речима испитаника, као други високо позиционирани изазов издваја се сигурност радног места (3.69). Несталност судијске функције тј. неизвесност и несигурност радног места стварају субјективни доживљај претње и бриге код судија, у погледу депривације различитих животних сфера – економског статуса, друштвеног угледа, социјалне мреже, сврхе, личног идентитета, организовања времена, те је ова брига према мишљењу ауторке разумљива и крајње оправдана. Друго, у оквиру друштвено-политичких фактора као структурних, емпијски резултати су, на првом месту показали висок ниво незадовољства у погледу правног оквира којим је регулисан положај судија у Србији (3.4). Доминантан став испитаника је да је независност судства нормативно угрожена на различите начине – примарно у процесу селекције, именовања судија и политички осетљивим предметима. Факторска анализа је показала да велики утицај на незадовољство судија имају и следећа три фактора – атмосфера општег притиска на судије (2.4), медијско извештавање (2.1) и (ин)дикретни утицаји од стране хијерархијски виших судијских инстанци (2.0).

Испитивани културни и професионални фактори (као актерски фактори) на различите начине отежавају консолидацију судства као независне гране власти у савременој Србији. Факторска анализа је показала да испитаници као највећи изазов за унапређење независности судства виде – континуирано професионално усавршавање (4.38), лични и професионални интегритет судије (4.38), непристрасно и независно пресуђивање (4.23) и лично усавршавање (4.18). Ове четири варијабле заправо представљају скуп теоријских и практичних знања и вештина тј. стручност и интегритет судије као појединца, што је окосница персоналне независности. Према мишљењу ауторке, ово је позитиван налаз,

јер показује да су судије у Србији свесне да њихов лични ангажман у значајној мери утиче на степен независности судства. Иако дају предност структурним факторима, који према њиховим мишљењу имају већи утицај у односу на културне и професионалне факторе, савремене судије имају свест о значају личног, колективног и друштвеног делања. Оно што донекле забрињава је што скуп варијабли груписан око друга два стуба судијске културе – професионално удруживање (судије као професионална заједница) и однос са грађанима (одговорност суда/судије према грађанима), нису препознати као толико значајни за унапређење независности судства. Ауторка оптимистично закључује да је добро што судије сматрају да не треба одустати од структурних промена, али да упоредо треба јачати судијску културу тј. „ментални софтвер“ судија, јер „институционалне кости треба ојачати менталним мишићима, који су важнији од самих костију“.

2. Чланак „АКТУЕЛНИ ИЗАЗОВИ ТЕОРИЈСКЕ ЕДУКАЦИЈЕ ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ БУДУЋИХ ПРАВНИКА“ бави се евалуацијом образовне припреме будућих правника и могућностима за унапређење из студентске перспективе. У овом емпиријском истраживању ауторка полази од опште претпоставке да се већина студената права суочава са различитим изазовима у процесу учења. Разлози испитног неуспеха и/или одустајања од даљег студирања могу да се посебно објасне: а) присуством различитих стресора у процесу припреме и полагања испита, б) недовољним коришћењем различитих техника учења и в) изостанком (институционалне) психолошке и педагошке подршке. Рад се ослања на теорију самоодређења (енгл. *self-determination theory*) која објашњава да су наведени проблеми део типичног правничког академског амбијента који (де)мотивише студенте. Ово акционо квантитативно истраживање спроведено је на узорку од 277 студената Правног факултета Универзитета у Београду. Добијени резултати у великој мери корелирају са налазима сличних домаћих и страних истраживања. Наиме, показало се да специфичан друштвено-академски контекст генерише додатан стрес и утиче на интринзичну мотивацију, због чега студенти права често прокрастинирају и осећају се анксиозно током учења. Присуство разних стресора који се манифестују на когнитивном, емоционалном и соматском нивоу, неретко доводе до испитног неуспеха и/или одустајања од даљег студирања. Ауторка закључује да „хумани“ приступ образовању може да унапреди опште благостање младих правника. Додатно, ово институционално усмерење на развој студената као личности треба да прати снажнија психолошка и педагошка подршка.
3. Чланак “**The Relationship Between Teaching Approaches and Engineering Students’ Life Satisfaction**” испитује на који начин формалне и неформалне академске активности утичу на перцепцију квалитета живота студената техничких наука, као и могућу повезаност између задовољства животом, наставних пракси и академског успеха. Теоријске претпоставке заснивају се на концептима позитивне психологије и истраживањима која указују да на задовољство животом утичу психолошки, социјални и образовни фактори, као што су подршка окружења, ангажованост студената, квалитет наставе и односи са наставницима. Полази се од става да квалитет образовног окружења и наставних метода може значајно утицати на благостање и развој младих. Методологија истраживања обухвата квантитативни приступ на узорку од 1.638 ученика средњих школа и студената техничких факултета у Србији. За потребе ове студије коришћен је

прилагођени MANSА упитник од 63 варијабле за мерење задовољства животом, као и инструмент за процену шест димензија академских активности (приступ учењу, подршка разумевању, академска креативност, процена наставника, институције и сопственог успеха). Подаци су анализирани применом регресионих модела. Рад има за циљ да утврди који аспекти наставе и академског окружења највише доприносе задовољству животом студената и да ли постоји веза између ових фактора и академског успеха. Резултати показују да задовољство животом није значајно повезано са просечном оценом (GPA), али да је снажно повезано са квалитетом наставних пракси и академског окружења. Кључни фактори који позитивно утичу на квалитет живота су: подстицање критичког и креативног мишљења, јасно издвајање битног градива, подршка наставника, повратна информација, учешће у настави, повезивање градива са праксом, тимски рад, као и подршка породице. Позитивне оцене наставника, институције и сопствених компетенција такође доприносе већем задовољству. Како аутори истичу, препоруке за даља истраживања укључују проширење узорка (на пример, на ученике средњих школа), као и спровођење лонгитудиналних студија ради утврђивања узрочно-последичних веза. Практично, препоручује се унапређење наставних метода, већа подршка студентима, јаснија структура наставног градива и развој окружења које подстиче ангажовање и добробит студената.

4. Чланак **“Independence of the Judiciary as a Path and a Goal – the Word of the Profession”** анализира мишљења и искуства носилаца судијске функције која су значајна за обављање њихове дужности, али и за унапређење друштвеног и професионалног положаја. Рад је заснован на резултатима опсежног емпиријског истраживања у коме су учествовале судије из свих 95 судова опште надлежности у Србији. Предмет овог рада је отворено питање из упитника „Шта је потребно урадити како би судство било независно од спољних/унутрашњих утицаја?“. Квалитативно је обрађен финални узорак од укупно 457 испитаника, који су у оквиру једног одговора износили по неколико различитих предлога. Приликом тумачења одговора испитаника (N=599) коришћена је тематска анализа, која је омогућила даљу категоризацију добијених исказа у складу са перспективама испитаника. Анализом добијених одговора и кодирањем њиховог садржаја, организовано је укупно девет категорија које су даље обједињене у две основне, шире теме. Прва тема институционална независност судства (*de iure*) (N=518) обухвата пет категорија: унапређење материјалног положаја и услова рада, смањење непромереног политичког утицаја, примена јасних и транспарентних критеријума избора и напредовања, промена и поштовање законског оквира, смањење негативног утицаја медија на рад судства. Друга тема, персонална независност судства (*de facto*) (N=81) обухвата следеће четири категорије: едукација као принцип доживотног усавршавања, јачање интегритета судија као појединаца, подизати свест грађана о значају независног судства и струковно удруживање у циљу јачања судија као професионалне заједнице. Истраживање је имало за циљ да мапира постојеће препреке у вршењу судијске дужности и да сазна предлоге струке за решавање ових проблема. Осим теоријског доприноса, рад има и практичан циљ – заговарање друштвене промене односно нормативног оквира на основу смерница које долазе од оних на које се ови прописи и односе. Након детаљне анализе, ауторка закључује да судије највећи простор за унапређење виде у области институционалних гаранција независности, док су значајно мање оријентисане ка гаранцијама персоналне независности. (Овај рад је настао

на основу налаза који су добијени приликом спровођења упитника за израду докторске тезе. Налази из овог рада нису били предмет докторске дисертације нити неког другог рада, већ се овде први пут анализирају).

5. Чланак „**Заједно смо јачи - разлози зашто се судије (не) удружују?**“ анализира слободу на удруживање као једно од основних људских слобода гарантованих Уставом Републике Србије. Пошто професионална сарадња омогућава појединцима да заједнички, удружено остварују своје интересе, овај рад покушава да открије који су разлози односно мотиви судија за професионални вид активизма. Рад се примарно ослања на резултате истраживања спроведеног на узорку од 620 испитаника (од укупне судијске популације која је на дан почетка истраживања износила 1.890 судија из судова опште надлежности, основних, виших и апелационих судова) који су допуњени налазима из интервјуа. Без намере да занемари значај професионалног удруживања за јачање независности судства, ауторка овај феномен примарно посматра кроз призму унапређења процеса рада и професионалног усавршавања и анализира унутрашње и спољашње баријере које отежавају судијама струковно удруживање. У раду се закључује да се судије као индивидуе најчешће суочавају са а) интерним, психолошким баријерама које се осликавају у различитим уверењима које спречавају њихову акцију и б) екстерним, ситуационим које су њихове активности опструирале на различите начине. Када посматрамо судије као друштвену групу, препреке за остваривање већег јединства најчешће су у погледу а) недостатка поштовања и поверења, б) неусклађености око заједничких циљева и в) унутрашње конкурентности. (Овај рад је такође настао на основу налаза који су добијени приликом спровођења упитника за израду докторске тезе. Налази из овог рада нису били предмет докторске дисертације нити другог рада, већ се овде први пут анализирају).
6. Чланак „**Правна култура код младих у Србији**“ анализира карактеристике и степен правне културе младих (средњошколаца и студената) у Републици Србији као скупа идеја, ставова и мишљења одређене друштвене групе о правном систему. Истраживању предметног феномена приступљено је емпиријски – квантитативно, кроз електронски упитник у коме је учествовало укупно 1.638 испитаника (489 мушкараца и 1149 жена). Питања из упитника су била груписана у оквиру следећих тема: 1) Правна култура из угла младих – доживљај и разумевање закона и поштовања истих, 2) Шта је неопходно да би правни систем био функционалан?, 3) Карактеристике деловања правног система и 4) Перцепција личних поступака и ставови према систему правосуђа. Анализа је показала да млади имају позитивна очекивања од правног система, да подржавају непристрасан, независан и ефикасан систем који тако испуњава своју основну функцију – владавину права. Што се тиче праведности, млади показују прилично амбивалентан став у погледу задовољства радом правног система, као и умерено поверење у могућност остваривања једнакости грађана пред законом. У ситуацијама када треба да се обрате правном систему, испитаници показују одређене резерве и неодлучност, што даље отвара питање његове легитимности. Статистички значајне разлике постоје у погледу пола, типа факултета и места становања. Чини се да код жена постоји већа спремност да се обрате правном систему у односу на мушкарце, који више преферирају лични прагматични приступ. Занимљиво је да су студенти Правног факултета строжи у својим очекивањима од правног система у односу на своје колегинице и колеге са других

факултета, што може бити последица њиховог правничког знања. Коначно, испитаници са Косова и Метохије показују значајно виши степен емпатије у односу на друге испитанике у погледу непристрасности закона у ситуацијама када се пред судом нађу најугроженији грађани.

7. Чланак **“New Constitutional Amendments in the Field of Judiciary in Serbia – A Step Towards Europe?”** анализира процеса усвајања уставних амандмана у Републици Србији у контексту усклађивања са европским стандардима у области владавине права, са посебним освртом на поглавље 23 и 24 (Правосуђе и основна права и Правда, слобода и безбедност), као кључним политичким критеријумима за чланство у Европској унији. Рад испитује да ли ове уставне промене представљају суштински корак ка јачању независности судства или пре свега формално испуњавање захтева ЕУ. Теоријски оквир рада утемељен је на концептима европеизације као процеса трансформације правних и политичких система под утицајем ЕУ, и владавине права као „мета-принципа“ који подразумева независно, непристрасно и ефикасно правосуђе. Рад се ослања и на стандарде развијене у пракси Суда правде ЕУ и Венецијанске комисије, посебно у погледу судијске независности и институционалних гаранција. Методологија је аналитичко-критичка и интердисциплинарна: обухвата анализу процеса доношења уставних амандмана, правно-нормативну анализу њиховог садржаја, као и институционалну и политичку анализу утицаја европских актера (ЕУ, Савет Европе, Венецијанска комисија). Истраживање укључује и компаративне и контекстуалне увиде у процес европеизације и реформе правосуђа. Циљ рада јесте да утврди да ли усвојени уставни амандмани доприносе стварном јачању владавине права и независности правосуђа у Србији, или представљају претежно формални корак у процесу приступања ЕУ („window dressing“), без дубљих институционалних и културних промена. Према речима ауторке, налази истраживања указују на амбивалентан карактер уставних промена. Са једне стране, уочавају се одређена унапређења, као што су смањење утицаја парламента на избор судија, јачање улоге Високог савета судства и укидање пробног мандата. Са друге стране, остају значајни недостаци: ризик од политизације кроз механизме избора чланова савета, недовољно јасни критеријуми (нпр. „истакнути правник“), одсуство решења за буџетску независност судства и недовољно транспарентан и инклузиван процес доношења амандмана. Посебно се истиче да постоји јаз између *de jure* решења и *de facto* праксе, као и опасност да реформе остану на нивоу формалног испуњавања услова. У закључку, ауторка указује да реформе треба да буду праћене развојем правне и политичке културе, већом транспарентношћу, укључивањем стручне и шире јавности, као и јачањем поверења у институције.
8. Чланак **“Building Transversal Skills and Competences in Legal Education”** анализира развој трансверзалних вештина и компетенција у правном образовању, са фокусом на то у којој мери постојећи наставни модели припремају студенте права за савремено тржиште рада. Предмет истраживања је анализа потреба студената у погледу ових вештина и идентификација недостатака традиционалног приступа настави права. Како ауторке истичу, у раду су анализирани резултати онлајн упитника спроведеног на узорку од 472 студената Правног факултета Универзитета у Београду, где су мапирани недостаци садашњег (традиционалног) модела наставе права из перспективе студената и идентификоване образовне потребе које захтевају даље унапређење. Подаци су обрађени статистички, уз анализу корелација и средњих вредности. У динамичном

радном окружењу основни задатак правних факултета и професора права је да образују студенте да постану пре свега компетентни и морални правници, док правно образовање треба да припреми студенте за радну средину у правној професији или изван ње. Наставни планови и програми (укључујући ваннаставне активности), осим формалних правних курсева, треба да укључе континуирану обуку како би се развиле трансверзалне компетенције као кључне за обављање било које савремене делатности. Циљ рада је да се утврди у којој мери правно образовање доприноси развоју трансверзалних вештина, да се идентификују празнине у наставном процесу и предложи смернице за модернизацију наставе у складу са захтевима тржишта рада. Резултати показују да студенти највише развијају критичко мишљење, организацију времена и способност прилагођавања, док је најслабије развијена употреба правне терминологије на страном језику. Уочена је умерена позитивна повезаност између компетенција стечених на факултету и ван њега, као и између ових компетенција и академског успеха. Такође, наставни процес је и даље доминантно традиционалан, са недовољном заступљеношћу метода учења као што су студије случаја и симулације, док студенти ван наставе најчешће учествују у семинарима и обукама. Већа употреба различитих наставних метода повезана је са већим ангажовањем студената и развојем компетенција. Ауторке предлажу модернизацију наставних метода, већу интеграцију практичних активности и трансверзалних вештина у курикулум, као и подстицање сарадње између образовања и тржишта рада. Такође се предлаже веће укључивање студената у образовни процес и развој додатних програма (нпр. радионица) који доприносе стицању практичних и преносивих вештина.

9. Чланак **“Gender and Structural Inequalities from a Socio-Legal Perspective”**, анализира родне неједнакости из феминистичке социолошко-правне перспективе, полазећи од идеје да су право и друштво међусобно повезани и да заједно обликују родне односе. Ауторке полази од идеје да род није искључиво биолошка категорија, већ друштвена конструкција која се ствара и одржава кроз различите институције као што су породица, образовање, тржиште рада, политика и медији. У том контексту, традиционални бинарни систем поделе на мушко и женско се критикује, а наглашава се постојање различитих родних идентитета који превазилазе ту поделу. Ауторке посебно истичу улогу патријархата као система у којем мушкарци имају доминантну позицију, али наглашавају да моћ није концентрисана само у појединцима, већ се распоређује кроз институције и друштвене праксе. Тако закон, као друштвена творевина, често одражава и учвршћује постојеће родне хијерархије. Родни односи на тај начин утичу на животне шансе појединаца, њихов приступ ресурсима и друштвени статус. Значајан део анализе рада односи се на структурне неједнакости, које су уграђене у функционисање друштва. Оне се манифестују у образовању, где се кроз социјализацију од раног детињства усвајају родне улоге и очекивања — дечаки се усмеравају ка техничким и научним областима, а девојчице ка брижним и друштвеним улогама. Ова подела касније утиче на избор занимања и положај на тржишту рада, где су и даље присутни родни јаз у платама, професионална сегрегација и ограничене могућности напредовања за жене. Поред тога, жене несразмерно више обављају неплаћени рад у домаћинству, што додатно продубљује економску неједнакост. Ауторке обрађују и појам структурног насиља, које не мора бити директно или физичко, већ је уграђено у друштвене системе и односе моћи. То укључује различите облике родно заснованог насиља као што су силовање,

укључујући силовање у браку, дечији бракови и насиље у партнерским односима. Посебно се истиче економско насиље, које жене чини зависним и ограничава њихову аутономију. Значајан део текста посвећен је здравственом систему, где се указује на структурне неједнакости у приступу здравственој заштити. Женска тела су често маргинализована у медицинским истраживањима и пракси, док су репродуктивна права, укључујући право на абортус, и даље предмет политичких и друштвених спорова. Недостатак приступа адекватним здравственим услугама посебно погађа сиромашне жене и друге маргинализоване групе. На крају, ауторке анализирају улогу медија и политичких институција у одржавању или превазилажењу родних неједнакости. Медији често репродукују стереотипе и доприносе нормализацији насиља, док политичке институције, иако формално неутралне, у пракси одражавају постојеће друштвене неједнакости. Због тога се истиче значај родно осетљивих политика и активног учешћа жена у процесима доношења одлука. У раду се закључује да су родне неједнакости дубоко укоренење у друштвеним структурама и да њихово превазилажење захтева истовремене промене у праву, институцијама и друштвеним нормама.

10. Чланак „**Бити или не бити адвокат? Корпоративизација адвокатури као одступање од њеног традиционалног професионалног смисла**“, бави се корпоративизацијом адвокатури као једне од последица процеса неолиберализације и глобализације. У контексту све већег светског повезивања и међузависности како на економском, тако и на политичком и културном плану, адвокатска професија се значајно мења у организационом и практичном смислу, радикално се мења традиционално схватање улоге адвоката, њихово место и улога у великим адвокатским канцеларијама, али и положај њених припадника у друштву. Ауторка иде корак даље – као значајан узрок ових последица издваја обесмишљавање суштине адвокатског позива – пружање стручне правне помоћи физичким и правним лицима, односно помагање другима, као дистинктивног задатка. Теоријске поставке заснивају се на концепту глобализације као свепрожимајућег друштвеног процеса, као и на критичким приступима комерцијализацији правничке професије (*Deborah L. Rhode*). Посебно место имају и психолошко-егзистенцијалне теорије смисла (*Viktor Frankl*), које се користе за објашњење губитка професионалног и личног испуњења адвоката. Рад интегриса и социолошке и етичке концепте професионализма, указујући на трансформацију адвокатури из „јавне службе“ у тржишно оријентисану делатност. Методологија је интердисциплинарна и заснива се на теоријској анализи социолошких, правних и етичких концепата, као и на секундарној анализи домаћих и страних емпиријских истраживања о здрављу, задовољству и професионалним вредностима адвоката. Примењен је и критички приступ у тумачењу савремених трендова у адвокатури. Како ауторка истиче, циљ рада јесте да утврди у којој мери корпоративизација адвокатури доводи до деградације њеног традиционалног професионалног смисла, као и да идентификује друштвене, етичке и здравствене последице овог процеса по адвокате као појединце и професионалну заједницу. Налази истраживања указују да корпоративизација доводи до низа негативних последица: губитка професионалне независности, трансформације односа адвокат–клијент у тржишну трансакцију, пораста конкуренције и комерцијализације, као и унутрашњег раслојавања унутар професије. Емпиријски подаци показују повећан ниво стреса, депресије, анксиозности и незадовољства код адвоката, посебно у великим адвокатским канцеларијама. Као

кључни узрок ових проблема издваја се губитак смисла рада – односно удаљавање од основне функције адвокатуре као помагања другима и остваривања правде, што доводи до „егзистенцијалног вакуума“. Препоруке и импликације рада усмерене су ка очувању етичких и професионалних вредности адвокатуре: потреба за јачањем интегритета и независности адвоката, развојем колегијалности и менторства унутар професије, као и унапређењем правничког образовања које би нагласило значај етике и друштвене улоге адвоката. Посебно се истиче значај враћања „смислу професије“ – пружању правне помоћи и служењу другима – као предуслова за професионално испуњење и добробит адвоката.

11. Чланак **“Online Teaching as A Crisis Education or Education of The Future?”** представља први рад ауторке из области правничког образовања. Ово емпиријско истраживање анализира различите аспекте онлајн наставе као доминантног начина образовања на Правном факултету Универзитета у Београду током трајања пандемије *Covid-19*. Полази се од претпоставке да комбинација онлајн и традиционалног извођења наставе више одговара савременим захтевима тржишта рада и боље оспособљава студенте права за различите каријерне путање. Имајући у виду да је дигитална технологија постала неизоставан део свих правничких сфера, ауторка заступа идеју да прилагођени облик онлајн наставе развија дигиталну писменост младих правника као кључну компетенцију потребну свим будућим учесницима тржишне утакмице. Рад се ослања на резултате три фокусиране групне дискусије са наставницима Правног факултета који су изводили наставу током периода пандемије: а) демонстраторима и сарадницима у настави (6 учесника старости од 24 до 25 година), б) асистентима (7 учесника старости од 27 до 32 године), в) доцентима и ванредним професорима (7 учесника старости од 35 до 44 године) и г) редовни професори Правног факултета (9 учесника старости од 46 до 66 година). Основна тема – *образовни процес путем учења на даљину у функцији развијања дигиталне писмености*, даље је операционализован кроз три основна питања: а) припрема онлајн наставе, б) предности и мане у реализацији учења на даљину и в) валоризација односно провера знања у смислу постигнутих образовних циљева и исхода. Резултати истраживања су показали да су се наставници и студенти релативно брзо прилагодили новом *modus*-у рада током пандемије и настава се одвијала несметано у смислу да су сви часови одржани по унапред планираном програму. Велики изазов за наставнике представљало је вредновање рада студената, посебно у контексту коришћења недозвољених средстава и неакадемског понашања које је било у порасту током трајања пандемије. Упркос различитим личним афинитетима и искуствима у реализацији онлајн наставе, опште мишљење испитаника је да она треба да постане саставни део наставне праксе након пандемије, с тим да постоје различити ставови у погледу интензитета и начина њеног организовања.
12. Чланак **„Зашто добри људи понекад чине лоше ствари? – феномен моралног ишчезавања у адвокатској професији“** представља први рад ауторке из области правне етике. Овај текст анализира феномен занемаривања моралног критеријума тј. „ишчезавање морала“ (енгл. *„ethical fading“*) који се у литератури дефинише као један посебан вид доношења одлука у којима појединац даје примат различитим аспектима конкретне одлуке, при чему морални аспект измиче из вида. Другим речима, у специфичним моралним контекстима, појединац се фокусира на економске, политичке или културне добитке и губитке, отежавајуће или олакшавајуће ситуационе околности,

различите утицаје и могуће притиске, и доноси неморалне одлуке, а да тога ни сам није свестан. Важност овог етичко-психолошког феномена потврђују многа компаративна емпиријска истраживања указујући на широк опсег личних последица по припаднике правосудних професија, колективних импликација за професионалну заједницу и читаво друштво. Ослањајући се на теоријски допринос Ен Тенбрунсел (*Ann E. Tenbrunsel*) и Дејвида Месика (*David M. Messick*), који уводе и дефинишу појам „занемаривања моралног критеријума“ у раду се разматрају четири основна узрока неморалног понашања 1) језички еуфемизми, 2) „клизав терен“ доношења одлука, 3) погрешно опажање узрочности и 4) субјективни доживљај стварности. Иако ниједна професија није имуна на неморално поступање својих чланова, рад посебно проблематизује његово постојање међу припадницима адвокатске професије правећи пресек између опште-друштвеног и „специфичног“ морала адвоката. Коначно, ауторка даје и предлоге за његово сузбијање који се крећу од (не)формалног етичког подучавања до „вежбања“ моралног деловања у пословном и приватном контексту.

13. Чланак **“Legality” of the Legal Order in Postwar Serbia from 1944 to 1946? Organization and Work of the Judiciary** анализира „легалност“ правног поретка у послератној Србији у периоду 1944–1946, са посебним фокусом на организацију и рад правосудја, као и на нормативни оквир који је пратио успостављање комунистичке власти. Теоријске поставке рада заснивају се пре свега на Радбруховој идеји „законског неправда“ и Фулеровој поставци „процесног/процедуралног природног права“ и његових осам критеријума „унутрашње моралности права“ које право чине уопште могућим. Ауторка полази од становишта да право које грубо крши основна морална начела и људска права губи свој правни карактер, чиме се приближава јуснатуралистичкој критици правног позитивизма. Методологија је квалитативна и интердисциплинарна, заснована на нормативно-догматској анализи правних прописа (нарочито кривичног права и процесног права), историјско-социолошкој анализи друштвеног контекста и институционалног развоја, као и на критичкој интерпретацији теоријских извора из филозофије права. Коришћен је и приступ студије случаја (послератна Србија као „гранични случај“ правности). Рад анализира импликације револуционарне законодавне активности, структуру и организацију Војног суда и Суда части и испитује у којој мери је доминантна политичка култура, спровођена уз помоћ државног апарата принуде, утицала на слободу судијског пресуђивања. Истраживање испитује да ли се тадашњи правни систем може сматрати правом у пуном смислу речи или је реч о облику „правне неправде“, а циљ рада јесте да утврди у којој мери су нормативни оквир и правосудна пракса у послератној Србији задовољавали минималне услове формалне и процедуралне правде, односно да одговори на питање да ли се такав поредак може сматрати правним системом или инструментом политичке власти. Налази истраживања указују да је иако устоличена као трећа грана власти, судска власт у Србији баштини дугу традицију политичког утицаја која је посебно била видљива у првом периоду комунистичког режима након II светског рата. Другим речима правни поредак тог периода био дубоко компромитован - кршење презумпције невиности, ретроактивно доношење пресуда, повреда права на правично суђење, негација основних људских права, само су неке од одлика рада послератног „судства“ у Југославији и Србији од 1944. до 1946. године. Ауторка закључује да послератно право комунистичке Србије није остваривало формалну и процедуралну правду, те не може да се назове правним системом у пуном смислу те речи.

14. Чланак „Медији као трећа странка судског поступка – улога „седме силе“ у обавештавању јавности“, анализира вишедимензионалан и комплексан однос између три друштвена актера – судија чија је дужност да независно и непристрасно пресуђују, медија који својим обавештавањем јавности могу повредити право на правично суђење и претпоставку невиности, и критичке способности јавности да анализира поруке које се емитују. Конкретно, у раду се испитује да ли између Уставом подједнако заштићених слобода мишљења и изражавања (члан 46.), слобода медија (члан 50.), права на обавештеност (члан 51.) и права на правично суђење (члан 32.) постоји хармоничан однос или напетост. Ауторка покушава да одговори на питање да ли је могуће повући јасну границу између слободног извештавања и повреде права на правично суђење и шта у ситуацији када се она прекорачи. Њен циљ јесте да утврди да ли је могуће успоставити равнотежу између слободе медија и заштите правичног суђења, као и да понуди модел адекватног односа (*modus operandi*) између медија и правосуђа који би омогућио истинито и правовремено информисање јавности без угрожавања судских поступака. Теоријске поставке заснивају се на више концепата: идеји процесне једнакости и *de facto* неједнакости странака (Аристотел, Келзен), схватању судијске улоге као немеханичке (критика „логичког аутомата“), те медијским теоријама, посебно концепту кодирања и декодирања Стјуарт Хол (*Stuart Hall*), који указује на идеолошку природу медијских порука. Рад такође полази од концепта медијске писмености као предуслова за критичко разумевање медијских садржаја и функционисање демократског друштва. Методологија је интердисциплинарна и комбинује нормативно-правну анализу (међународни и домаћи правни оквир), теоријску анализу социолошких и комуниколошких концепата, као и емпиријске увиде засноване на истраживању ставова судија и примерима из праксе. Посебно се користи компаративни приступ у анализи односа медија и судства. Налази истраживања показују да у Србији постоји изражена неравнотежа: судство заузима пасиван, често реактиван приступ према медијима, док медији делују активно, неретко сензационалистички и без довољног познавања правне материје. Емпиријски подаци указују да већина судија сматра извештавање медија необјективним и доживљава га као притисак. Посебан проблем представља „пресуђивање пре суђења“, нарушавање претпоставке невиности и утицај извршне власти путем медија на ток поступака. Истовремено, ниска медијска писменост јавности омогућава лакшу манипулацију информацијама. Ауторка закључује да релативно пасиван однос правосудних институција према медијима са једне стране, и прилично активно (понекад и агресивно) делање медија са друге стране, није добар *modus operandi* за унапређење њихове сарадње и истинито и правовремено информисања јавности као заједничког циља.
15. Чланак „Утицај политичке елите на очување (не)сталности судијске функције у Србији“ се бави улогом политичке елите у процесу (ре)избора судија који је трајао од 2008 – 2012 године. Рад испитује како је овај процес нарушавање сталности судијске функције у Србији, представљен као реформа, утицао на независност судства и укупни институционални развој правосуђа. Своје теоријске претпоставке ауторка заснива на социолошким и политиколошким теоријама елита и концепту политичке и контраелите. Полази од става да политичка елита у транзиционим друштвима тежи контроли кључних институција, укључујући судство, како би ограничила механизме хоризонталне одговорности. Независно судство се посматра као потенцијална контраелита која може угрозити политичку моћ, па постоји тенденција његовог институционалног слабљења.

Ауторка у анализу укључује и теорије о „осигурању судства“, као и критику њихове ограничености у нестабилним демократским системима. Пружа се једна нова перспектива на утицај овог хијерархијски највише позиционираног друштвеног слоја на покретање и спровођење сада већ противуставног (ре)избора судија. Реконструише се друштвени контекст односно специфична традиција, аутентични проблеми и степен развоја институција у тренутку спровођења реформе, са критичким освртом на одлуке тадашње политичке елите које су имале друштвено–институционалне последице по данашње правосуђе. Поред анализе литературе и правног оквира, рад се ослања на експлоративно квалитативно истраживање – полуструктуриране интервјуе са двадесет судија, чланова Друштва судија Србије. Узорак је формиран методом „снежне грудве“, уз контролу релевантних варијабли (пол, врста суда, величина места). Како ауторка истиче, налази истраживања показују да је политичка елита искористила процес (ре)избора судија како би ослабила правосуђе, учврстила сопствену позицију и смањила ризик од своје политичке одговорности. Судије су се у том процесу конституисале као „контраелита“, пружајући институционални и ванинституционални отпор (правна средства, обраћање међународним актерима, медијско деловање). Последице су вишеслојне: 1) индивидуалне (стрес, несигурност, нарушено психичко стање, поделе међу судијама), 2) институционалне (губитак поверења у правосудне институције, политизација, слабљење професионалног интегритета) и 3) друштвене (пад поверења грађана, „ефекат хлађења“ и аутоцензура судија, слабљење владавине права). У закључку ауторка указује на неопходност изградње стабилних институција и стварне, а не формалне независности судства. Рад наглашава да без унутрашње консолидације правосуђа и промене односа политичке елите према судству није могуће остварити демократски напредак. (У овом раду су представљена и критички анализирана мишљења и ставови двадесет испитаника из поменутог експлоративног истраживања, само у области сталности судијске функције. Преостале истраживачке теме – персонална независност и право на професионално удруживање – биле су предмет касније објављених радова под редним бројем 17. и 22.).

16. Чланак **“Serbia and Bosnia and Herzegovina: Challenges of Democratic Consolidation and Liberalisation”** бави се настанком, положајем, родном структуром и едукацијом припадника правничких професија у Србији и Босни и Херцеговини, у које су, за потребе овог рада, укључени адвокати, судије, тужиоци, професори и јавни бележници. У раду се разматрају кључна друштвено–правна питања о правничким професијама, као што су изградња и одбрана монопола, професионално јединство, саморегулација, независност, феминизација и глобализација. Теоријске поставке заснивају се на социолошко–правним концептима професионализације, професионалног монопола, аутономије и саморегулације (нпр. *Andrew Abbott*), као и на теоријама транзиције, владавине права и глобализације. Посебан акценат ставља се на однос између правних професија и политичке власти, као и на утицај глобалног капитализма и постсоцијалистичке трансформације на њихову структуру и функционисање. Методологија обухвата анализу правних прописа, статистичких података, претходних социолошко–правних истраживања, као и емпиријске податке прикупљене кроз анкете и полуструктуриране интервјуе са правним професионалцима. Узорак укључује стотине испитаника из Србије, Хрватске и Босне и Херцеговине, као и квалитативне увиде из интервјуа са адвокатима и судијама. Аутори истичу да је циљ рада да испита како процеси либерализације, демократизације и европеизације утичу на трансформацију правничких

професија, њихову аутономију, унутрашњу структуру и однос према држави и тржишту. Посебно се настоји да се разумеју изазови изградње независног и ефикасног правосуђа у постсоцијалистичким и постконфликтним друштвима. Налази истраживања показују да су правничке професије у овим земљама дубоко обликоване историјским наслеђем, политичким утицајима и економским трансформацијама. Као кључне резултате аутори издвајају: а) постојање снажних политичких притисака на судство, нарочито у Србији, што доводи до ограничене стварне независности; б) значајна улога међународних актера у Босни и Херцеговини у изградњи институционалне независности, али уз ограничене ефекте на ефикасност; в) раст и унутрашња стратификација адвокатури, где се разликују елитни корпоративни адвокати и мањи самостални практичари; г) професионалне борбе за очување монопола (нпр. увођење нотара и питање бесплатне правне помоћи); д) процес феминизације правних професија, који је израженији у правосуђу него у адвокатури; ђ) општи недостатак поверења у институције и унутрашње поделе унутар професија. Рад наглашава да је у неконсолидованим демократијама кључни изазов управо институционална и професионална консолидација, а не само нормативне промене.

17. Чланак „Персонална независност судија у Србији – идеал или илузија?“ истражује постојање, степен и начине угрожавања персоналне независности судија у Србији. За потребе овог рада, персонална независност је дефинисана као слобода судије да доноси непристрасне одлуке, без икаквих ограничења, утицаја или интервенција од стране других актера. Емпиријски део рада заснован је на квалитативном истраживању – полу-структурираним интервјуима са двадесет судија из различитих нивоа судова опште надлежности у Србији. Испитаници су чланови највећег удружења судија – Друштва судија Србије, а узорак обухвата судије различитог пола, нивоа професионалног искуства и географске распоређености. Циљ истраживања био је да се идентификују облици и обрасци притисака на судије и да се испита њихов утицај на доношење одлука. Ауторка показује да судије, као специфична врста државних службеника у савременој Србији нису увек слободни у доношењу одлука на основу сопствене процене чињеничног стања и властите интерпретације слова закона. Иако у свом својству представљају државу и уживају одређен степен нормативне заштите, судије често изложене непосредним (отворени захтеви, претње или политичке интервенције у политички осетљивим предметима) и посредним (медијске поруке, хијерархијске сугестије, „очекивања“ из система или професионалну изолацију непослушних судија) врстама притисака, као и системском притиску на њих као професионалну заједницу. Овакви недозвољени утицаји имају снажан психолошки ефекат, јер стварају осећај несигурности и страха, подривају значај суда, као треће гране власти и доводе у питање и статус Србије као демократске државе. Ауторка закључује да, иако Србија формално тежи владавини права и независном судству, постојање различитих облика притисака доводи у питање пуну оствареност персоналне независности судија. Рад отвара кључно питање да ли се у савременој Србији уопште може говорити о стварној, а не само формалној независности судства, и наглашава потребу за даљим истраживањима и институционалним реформама.
18. Чланак „Савремено схватање духовне поруке Косовског мита“ обрађује настанак, развој и значај духовне поруке Косовског мита - *опредељење за Царство небеско*, као осовине колективног идентитета српског народа. Указујући да мит није архаичан и

превазиђен облик ирационалног мишљења, већ целовити доживљај света, аутори истичу сложеност, контрадикторност и актуелност Косовског мита. Будући да је појам мита у науци углавном јасно одређен, аутори се опредељују за употребу израза „Косовски мит“ уместо синтагме „Косовски завет“, јер је косовски завет, као својеврсни српски национални завет, изражен и сачуван у форми мита. Теоријски оквир рада заснован је на социолошко-антрополошком и религијском приступу миту, као и на схватању мита као културне и духовне структуре која преноси дубље вредности једне заједнице. Косовски мит се посматра као историјски и културни феномен који је током времена добијао различита тумачења, али је задржао своју основну духовну поруку те као такав представља део колективног идентитета. Аутори се ослањају на домаће и стране ауторе у овој области као што су Малиновски, Смит, Шљукић, Чоловић и други. Методолошки, рад користи аналитичко-интерпретативни и компаративни приступ, уз историјско праћење развоја мита и анализу односа између његовог духовног и профаног тумачења. Посебна пажња посвећена је и начину на који се мит користи у савременом јавном и политичком дискурсу. Упоређујући његово профано и духовно тумачење, аутори одговарају на питање зашто се духовна порука Косовског мита не разумева односно погрешно разумева у данашње време. Суочени са проблемом немогућности потпуног изражавања духовног искуства рационалним појмовима, аутори заступају идеју да опредељење за Царство небеско, као кичма Косовског мита није позив на освету, насиље, мржњу и рат. Опредељење за Царство небеско је борба за спољашњу и унутрашњу слободу и стремљење ка најузвешенијим духовним и моралним циљевима и вредностима - мир, радост, љубав, слобода, достојанство, правда, част итд. Аутори посебно наглашавају да Косовски мит треба тумачити критички, али одговорно, уз јасно раздвајање његовог духовног значења од политичких интерпретација, како би се сачувала његова културна и вредносна функција.

19. Чланак **“Normative Endangerment of Institutional Independence of Judiciary in contemporary Serbia”** бави се институционалном (*de iure*) независношћу судства у данашњој Србији и начинима њеног нормативног угрожавања. Корените структурне промене и политичка нестабилност, као одлика земаља у пост-социјалистичкој трансформацији, довеле су до слабења институција у српском друштву. Имајући у виду да институције нису прост скуп правила, већ комплексне структуре сачињене од формалних и неформалних правила, рад се заснива на институционалистичком приступу. Полази се од теорије поделе власти као основног принципа правне државе и идеје да је независно судство кључни услов владавине права. Ауторка се ослања на правно-догматску и аналитичко-теоријску методу, уз нормативну анализу уставних и законских решења у Србији, као и компаративно и критичко тумачење постојеће литературе и правног оквира. Циљ рада је да се прикаже у којој мери је судска власт у Србији формално заштићена, али и стварно угрожена кроз нормативне „пукотине“ које омогућавају утицај извршне и законодавне власти, те да се укаже на последице таквог стања по правну државу. Актуелним домаћим прописима се гарантује одређен степен институционалне независности судства, али, како наглашава ауторка, у сваком од постојећих решења је остављен простор за уплив извршне или законодавне власти, али и других актера. На првом месту то је утицај законодавне и извршне власти на избор судија (Народна скупштина учествује у избору судија на пробни мандат, као и у избору председника судова). Друго, пробни (трогодишњи) мандат судија се посматра као ризик за независност, јер судија у том периоду може бити подложнији утицајима како би добио

сталну функцију. Треће, председнике судова бира и разрешава Народна скупштина, што додатно отвара простор политичком утицају на управљање судовима. Четврто, Устав и закони не прописују довољно јасне и стабилне гаранције за плате и услове рада судија, па њихов материјални положај зависи од извршне и законодавне власти. Пето, нетранспарентност и спорна улога Високог савета судства. Ауторка истиче да упркос покушајима промене формалних институционалних правила, неформалне праксе, посебно оне које управљају односима између судија и носилаца извршне власти, су опстајале у свим структурама, што се одразило на степен независности судства. Рад закључује да оваква нормативна инфраструктура доводи до ослабљене *de facto* независности судства и угрожавања принципа поделе власти.

20. Чланак „Изазови правничке професије у неолиберализму – случај Србије“ бави се порастом броја правника као резултатом економске глобализације и глобализације знања, као и импликацијама окретања правних високошколских установа императивима тржишта, што је утицало на смањење стручне правничке контроле сопствене професије. Ауторка указује да актуелна парадигма неолиберализма дерогира правничку професију и има погубне последице по правничко знање, морал и структуру професије. Трансформацију правничког образовања, трку за профитом и последице угрожавања универзитета као институција одговорних за образовање будућих правника, показује се на примеру Србије. Иако заостаје за светским трендовима, у смислу да Србију карактерише капитализам који још није формиран и специфична контексту прилагођена форма неолиберализма, већ сада се могу уочити последице са којима се увелико суочавају развијене земље света. Пре свега, јавља се хиперпродукција правника, као последица ширења правних факултета и либерализације образовног тржишта. То доводи до појачане конкуренције на тржишту рада и смањења стабилности професионалне каријере. Друга последица, како ауторка наводи, је комодификација знања, где се образовање више не посматра као јавна и вредносна делатност, већ као роба на тржишту. Универзитети почињу да функционишу у складу са профитним логикама, што мења њихову традиционалну образовну и друштвену улогу. Треће, долази до смањења контроле професије над уласком у професију и њеном структуром, јер се монопол стручне експертизе доводи у питање. Отварање великог броја факултета и ширење образовне понуде слаби професионалну саморегулацију. Четврто, уочава се ерозија професионалне етике и промена мотива унутар професије, јер тржишна логика и профитни мотив све више потискују алтруистичку и друштвену улогу правника. То доводи до напетости између јавног добра и приватног интереса. Пето, последице се виде и у трансформацији саме професионалне структуре, где расте број специјализација, запошљавање у великим бирократским организацијама и смањење класичне самосталне праксе, што додатно мења природу правничког рада. На крају, ауторка поставља ширу дилему: да ли све ове промене воде ка депрофесионализацији (губитак аутономије и монопола струке) или ка реорганизацији професије, односно њеном прилагођавању новим друштвеним условима? Ауторка заступа оптимистичан став да ће професија увек опстајати, али у различитим формама прилагођеним времену у коме живимо.
21. Чланак „Галиганово схватање Хартове теорије друштвених правила“ бави се односом између теорије права и социологије права кроз анализу схватања једног од водећих социолога права данашњице, Дениса Галигана, коме је као полазна основа за рад послужила Хартова теорија друштвених правила. Полазиште је класична теорија

Херберта Харта, нарочито његови кључни појмови – интерни аспект и правило признања, које Галиган преузима, али их даље развија и смешта у шири друштвени контекст. Основна идеја рада је да право није могуће у потпуности разумети без увида у друштвене услове у којима настаје и функционише, те да повезивање правне теорије и социологије права представља нужан корак ка потпунијем објашњењу права као друштвеног феномена. Ауторка ставља акценат на оригиналну идеју социјалне сфере, коју уводи Галиган као надоградњу Хартовог правила признања. Социјална сфера, према Галигану, представља простор у коме се формирају ставови грађана и званичника и било да смо део социјалне сфере постали рођењем, избором или срећом, ми живимо своје животе у њима (или, како Галиган каже, „*lives are lived in social spheres!*”). Према мишљењу ауторке, други значајан допринос Дениса Галигана је што сматра да Хартова строга подела на званичнике и грађане није адекватна, јер се од званичника захтева интерни аспект прихватања правила признања, док је довољно да се грађани само покоравају закону. У прилог неодрживости ове дистинкције истиче да је тешко наћи историјски пример где се грађани само покоравају нормама важећег права, јер је увек постојала барем декларативна подршка народа. Трећи значајан део Галиганове теорије је што он настоји да покаже ограничења чисто нормативног приступа праву. Он истиче да правна теорија, уколико остане изолована од емпиријских истраживања, не може у потпуности објаснити како право функционише у стварности. Са друге стране, ни социологија права не може без појмовног апарата правне теорије. Зато Галиган заступа став да је неопходно њихово међусобно прожимање. Коначно, ауторка истиче да Херберт Харт, као и Денис Галиган, својим теоријама објашњавају оквир примене права, с тим да се Харт највише ослања на сферу права и само се дотиче друштвене сфере, док Галиган надограђује постојећу теорију увођењем и детаљним разрађивањем концепта социјалне сфере. У закључку, ауторка показује да Галиган не одбацује Хартову теорију, већ је продубљује и прилагођава стварности, уводећи друштвени контекст као кључан елемент разумевања права и наглашавајући да је право истовремено и нормативни и друштвени феномен, чије се пуно значење може схватити тек кроз синтезу различитих научних приступа.

22. Чланак „Однос државе према професионалном удруживању судија – случај Друштва судија Србије” представља први емпиријски рад ауторке у области правничке професије. Предмет рада је анализа права судија на професионално удруживање, са посебним фокусом на случај Друштва судија Србије и однос законодавне и извршне власти према овом удружењу. Теоријске поставке заснивају се на социолошко-правном разумевању професија као група које поседују монопол над специфичним знањима и имају важну друштвену функцију. Рад се ослања на класичне теорије професија и друштвене поделе рада, као и на концепт владавине права и поделе власти. Посебно се истиче да је право на удруживање један од кључних елемената персоналне независности судија. Како ауторка истиче, ово експлоративно истраживање се базира на резултатима полуструктурираних интервјуа са двадесет судија – чланова Друштва судија Србије, који су обрађивали разлоге удруживања, притиске, однос државе и сл. Поред тога, коришћена је анализа правних прописа и научне литературе, као и компаративни приступ. Циљ рада је да се утврди како судије перципирају однос државе према њиховом професионалном удруживању и да ли постоји стварна слобода удруживања без спољних притисака. Налази истраживања показују да: 1) не постоји јединствен став судија о односу државе – он се креће од индиферентног, преко пасивне, до активне опструкције; 2) значајан број

судија перципира да држава игнорисањем предлога струке и недостатком дијалога индиректно ограничава њихову аутономију; 3) у одређеним периодима (нпр. крај 1990-их и реформа правосуђа) присутни су јасни облици притисака и санкција према члановима удружења; 4) сарадња између власти и Друштва судија постоји само онда када се њихови интереси поклапају; 5) питање финансирања удружења је спорно – једни сматрају да би државна подршка ојачала струку, док други страхују да би угрозила независност; 6) законски оквир (нпр. неприхватање предлога измена Закона о судијама) може функционисати као механизам суптилне опструкције; 7) постоји подељеност у ставовима о плурализму струковних удружења – као потенцијалном извору јачања или слабења професије. Како ауторка закључује, за стварну независност судства неопходно је не само формално гарантовање права на удруживање, већ и активна подршка државе кроз уважавање струке, дијалог и стварање институционалних услова за њено деловање. Она указује да без јачања професионалног интегритета и аутономије удружења није могуће говорити о потпуној независности судске власти.

23. У раду „**How to Harmonize Serbian Environmental Legislation with the European Acquis? – the GMO Issue**” се дубље анализира процес хармонизације домаћих прописа са одредбама европског правног система, уз посебан осврт на област генетски модификоване хране (ГМО) чија примена захтева ширу друштвену подршку. Посебна пажња посвећена је *Acquis communautaire*, нормама које су до сада усвојене и начину на који се примењују. С обзиром да је Србија на путу формирања свог стабилног правног поретка, ауторка истиче да недовољно знање о ГМО отвара многа нова питања на која треба одговорити у предстојећем периоду. Имајући у виду тренутно стање усвојених норми у нашој земљи у области генетски модификоване хране, као и спремност интелектуалне елите и грађана да прихвате препоруке ЕУ, ауторка закључује се да ће се имплементација ЕУ норми у овој области сигурно наставити након прикључења ЕУ. Рад даје користан увид, када је правни поредак Србије у питању, у начине и досадашње оквире примене правних стандарда у овој области.

VII Учешће на научним и стручним скуповима

Кандидаткиња др Валерија Дабетић је, од избора у звање асистента, приложила доказе да је учествовала са рефератом на следећим научним и стручним скуповима:

- новембар 2025. **Work in Progress | Београд, Србија**
национална конференција
Центар за темељна правна знања и Правни факултет Универзитета у Београду
изложен рад: *Кад порастем бићу судија – Мотиви за избор професије*
- октобар 2025. **XX Harmonius-ova škola prava - Od dvoboja do arbitraže: Kako pravničko obrazovanje menja kulturu rešavanja sporova | Златибор, Србија**
међународна конференција о праву у Југоисточној Европи
Правни факултет Универзитета у Београду
изложен рад: „Хумани приступ“ образовању правника

- октобар 2025. **Идентитетски преображај Србије 2025 | Београд, Србија**
национална конференција
Правни факултет Универзитета у Београду
изложен рад: *Актуелни изазови теоријске едукације из перспективе будућих правника*
- јун 2025. **Judicial Systems in Transition: Reforms, Innovations and Justice | Limoges, Француска**
међународна конференција
Justice Administration Research (JAR) и Правни факултет Универзитета у Лиможу
изложен рад: *Judicial Culture: A Key Driver of Legal Reform*
- септембар 2024. **Моћ ангаžовања: академски успех младих и задовољство животом | Београд, Србија**
национална конференција
Пројекат SHINE, Факултет организационих наука
изложен рад: *Правна култура младих у Републици Србији*
- септембар 2023. **Work in Progress | Београд, Србија**
IX конференција Српског удружења за правну и социјалну филозофију – Институт за филозофију и друштвену теорију
изложен рад: *Реч струке: судије о заштити независности судства од спољашњих и унутрашњих утицаја*
- август-септембар 2023. **Law, Society and Digital Pasts, Presents and Futures - Conference 2023 | Lund, Шведска (онлајн)**
међународна конференција
RCSL - Research Committee on Sociology of Law, International Sociological Association
изложен рад: *The Most Controversial Ethical Issues related to the Use of Social Media by Judges and Prosecutors*
- април 2023. **Law and Beyond | Groningen, Холандија**
међународна конференција
Пројекат Modernising European Legal Education (MELE), Универзитет у Гронингену
изложен рад: *Building Transversal Skills and Competences in Legal Education*
- јул 2022. **7th Global Meeting on Law & Society | Португал, Лисабон**
међународна конференција
Law and Society Association и ISCTE University Institute of Lisbon

изложен рад: *New Constitutional Rules for the Election of Judges in Serbia: A Mere „Window-Dressing“?*

децембар 2022. **Europeanization Processes in Southeastern Europe – 6th Doctoral Colloquium | Грац, Аустрија**
међународна конференција
Karl Franzens - Universität Graz
изложен рад: *Challenges of the Consolidation of Judiciary as an Independent Branch of Authority in Contemporary Serbia*

новембар 2022. **Judges Under Stress – the Breaking Point of Judicial Institutions | Осло, Норвешка**
међународна конференција
University of Oslo
изложен рад: *The (Un)responsive Judiciary in Transition Countries – the Case of Serbia*

март 2022. **Transversal Competences In Legal Studies - Modernising European Legal Education | Београд, Србија**
међународна конференција
Пројекат Modernising European Legal Education (MELE), Правни факултет Универзитета у Београду
изложена два рада: *Online teaching as a crisis education or education of the future?* и *A key to successful communication with Z and Alpha generation who speaks only digital language*

јул 2022. **Realizing the Method Tool Box - Modernising European Legal Education | Лондон, Велика Британија (онлајн)**
Пројекат Modernising European Legal Education (MELE), Regent's, University London
међународна конференција
изложен рад: *Teaching Generation Z*

јун-јул 2022. **Feminist Legacy in Legal Theory and Practice | Београд, Србија**
међународна конференција
Правни факултет Универзитета у Београду у оквиру пројекта LAWGEM
изложен рад: *Sociology of Law and Gender Equality*

новембар 2021. **Идентитетски преображај Србије 2020 | Србија, Београд**
национална конференција
Правни факултет Универзитета у Београду

изложен рад: *Legality” of the Legal Order in Postwar Serbia from 1944 to 1946? Organization and Work of the Judiciary*

- новембар 2020. **Work in Progress | Београд, Србија**
VI конференција Српског удружења за правну и социјалну филозофију – Институт за филозофију и друштвену теорију
Коментаторка рада „Сврха државе као њено оправдање: случај НДХ“
- новембар 2020. **Судство као власт | Београд, Србија**
Центар за правосудна истраживања (ЦЕПРИС), Центар за конституционализам Факултета политичких наука и Српско удружење за правну и социјалну филозофију (IVRS)
изложен рад: *Утицај политичке елите на очување (не)сталности судијске функције у Србији*
- септембар 2018. **Law and Citizenship beyond the states - RCLS/SDJ Annual Meeting**
Португал, Лисабон
међународна конференција
Research Committee on Sociology of Law (RCSL), International Sociological Association, Sociology of Law and Justice Section (SDJ) of the Portuguese Sociological Association
изложен рад: *Independent Judiciary in Serbia - Ideal or Illusion*
- децембар 2018. **PhD Colloquium 2018 - Current Challenges in European and International Law | Сарбрукен, Немачка**
међународна конференција
Europa-Institut of Saarland University
изложен рад: *Socio-legal analysis of the functioning of the judiciary, as well as the pressures on the election, promotion, and dismissal of the judges*
- октобар 2018. **Human Rights Protection - From Unlawfulness to Legality | Србија, Нови Сад**
међународна конференција
IKSI и Покрајински омбудсман
изложен рад: *Normative Endangerment of Institutional Independence of Judiciary in contemporary Serbia*

VIII Остале стручне активности

Кандидаткиња Валерија Дабетић је од избора за асистенткињу учествовала у следећим обукама, летњим и јесењим школама, била предавач на студентским и научним скуповима и семинарима:

- Предавач на конференцијама Европског удружења студената права и младих правника (ELSA)
 - XIII ELSA-ина школа за будуће лидере – *Борба против породичног насиља*, предавање на тему „Породично насиље – социолошки аспект“ и „Утицај медија на формирање јавног дискурса о породичном насиљу“, (Копаоник, Србија, март 2021. год.);
 - XII ELSA-ина школа за будуће лидере – *Појам, одмеравање и сврха казне*, предавање на тему „Значај мотивације за постизање успеха“, (Копаоник, Србија, март. 2020. год.)
 - XI ELSA-ина школа за будуће лидере – *Одрживи развој*, предавање на тему „Преговарање у праву“, „Мигрантска криза“, (новембар 2019. год.)
 - IX ELSA-ина школа за будуће лидере – *Изазови и проблеми младих*, предавање на тему „Мотивација покреће“ (Златибор, Србија, април 2017. година)
 - VII ELSA-ина школа за будуће лидере – *Значај преговарања у праву*, предавање на тему „Преговарање“ (Златибор, Србија, јул 2015. година)
- Полазница међународне јесење школе “Autumn School of Law and Gender“ у организацији Европа института при Универзитету у Сарланду (Europa-Institut of Saarland University) и Правног факултета Универзитета у Београду (Сарбрукен, Немачка октобар 2021. (онлајн))
- Учесница радионице „Workshop Improving Online Teaching“ у организацији Европа института при Универзитету у Сарланду (Europa-Institut, Saarland University) (Сарбрукен, Немачка, октобар- новембар 2020.)
- Полазница међународне летње школе „Current Issues in Human Rights Law - 4th Summer School, у организацији Европа института при Универзитету у Сарланду (Europa-Institut, Saarland University) (Сарбрукен, Немачка јул 2019.)
- TRAIN програм обуке наставно-научног особља – модул „Вештине држања ефективних презентација“ при Универзитету у Београду, јануар 2019. год.
- Обука за припрему, писање и управљање ЕУ пројектима са фокусом на програм Horizon 2020, у оквиру Европске тренинг академије за писање пројеката (ЕУТА), новембар 2017. године
- TRAIN програм обуке наставно-научног особља – модул „Методологија истраживања, писање научних радова и презентација резултата (друштвено-хуманистичке науке)“ при Универзитету у Београду, мај 2016. године

IX Приступно предавање

У оквиру поступка за избор у звање доцента др Валерија Дабетић је 6. маја 2026. године одржала приступно предавање на тему „Хумани приступ“ *правничком образовању – социолошко-правни аспект*. Комисија је једногласно донела одлуку да приступно предавање оцени највишом оценом – пет (5).

II ОЦЕНА ИСПУЊЕНОСТИ УСЛОВА ЗА ИЗБОР У ЗВАЊЕ ДОЦЕНТА

1. Општи услов

Научни назив доктора наука из научне области за коју се бира стечен на акредитованом универзитету и акредитованом студијском програму у земљи или диплома доктора наука стечена у иностранству, призната у складу са Законом о високом образовању.

Кандидаткиња је 29. јуна 2023. године одбранила докторску дисертацију на тему *“Изазови консолидације судства као независне гране власти у Србији на почетку 21. века”* на Правном факултету Универзитета у Београду и тиме стекла научни назив доктора наука – правне науке.

2. Обавезни услови

Др Валерија Дабетић испуњава све обавезне услове за избор у звање доцента.

а) Приступно предавање из области за коју се бира, позитивно оцењено од стране високошколске установе

Одржала је приступно предавање из области за коју се бира 6. маја 2026. године одржала приступно предавање на тему „Хумани приступ“ *правничком образовању – социолошко-правни аспект*. Комисија је једногласно донела одлуку да приступно предавање оцени највишом оценом – пет (5).

б) Позитивна оцена педагошког рада у студентским анкетама током целокупног претходног изборног периода (ако га је било)

Досадашњи педагошки рад др Валерије Дабетић је оцењен високом оценом у студентским анкетама. Просечна оцена по академској години је била у распону од максималне 4,9 до минималне 4,59 – средња оцена: 4,75/5.

в) Објављен један рад из категорије М20 или три рада из категорије М51 из научне области за коју се бира

Кандидаткиња је објавила следеће радове по категоријама:

Категорија М 23 – један (1) рад

- Bjelica, Dragan *et al.*, “The Relationship Between Teaching Approaches and Engineering Students’ Life Satisfaction”, *International Journal of Engineering Education* 41/2 (2025), pp. 409–421

Категорија М 24 – шест (6) радова

- Дабетић, Валерија, „Актуелни изазови теоријске едукације из перспективе будућих правника“, *Социолошки преглед* LIX/3 (2025), стр. 935-973
- Dabetić, Valerija, “Independence of the Judiciary as a Path and a Goal – the Word of the Profession“, *LAW – Theory and Practice* 41/2 (2024), pp. 57–75
- Dabetić, Valerija, “New Constitutional Amendments in the Field of Judiciary in Serbia – A Step Towards Europe?”, *Contemporary Southeastern Europe* 10/2 (2023), pp. 22-38
- Dabetić, Valerija B., “Online Teaching as A Crisis Education or Education of The Future?“, *Annals FLB – Belgrade Law Review* 70/4 (2022), pp. 1165-1190
- Dabetić, Valerija B., “Legality” of the Legal Order in Postwar Serbia from 1944 to 1946? Organization and Work of the Judiciary“, *Annals FLB – Belgrade Law Review* 68/4 (2020), pp. 158-183
- Гроздић, Борислав; Дабетић, Валерија, „Савремено схватање духовне поруке Косовског мита“, *Зборник Матице српске за друштвене науке* 171 (2019), стр. 313-325

Категорија М 14 – три (3) рада

- Vlaković, Marija; Dabetić, Valerija, “Building Transversal Skills and Competences in Legal Education” in: Gstrein, Oskar J. *et al.*, (eds.): *Modernising European Legal Education (MELE) – Innovative Strategies to Address Urgent Cross-Cutting Challenges*, Springer, 2023, pp. 93-106
- Bermúdez Figueroa, Eva; Dabetić, Valerija; Yuste, Raquel Pastor; Saeidzadeh, Zara, “Gender and Structural Inequalities from a Socio-Legal Perspective“ in: Vujadinović, Dragica *et al.*, (eds.): *Gender-Competent Legal Education*, Springer Textbooks in Law, 2023, pp. 95-142
- Vuković, Danilo; Dabetić, Valerija; Forić, Samir, “Serbia and Bosnia and Herzegovina: Challenges of Democratic Consolidation and Liberalisation“ in: Abel, Richard *et al.* (eds.): *Lawyers in Society – 30 Years Later*, Hart Publishing, Oxford 2020, pp. 353-374

г) Саопштен један рад на научном скупу, објављен у целини (категорије М31, М33, М61, М63)

Категорија М 33 – један (1) рад

- Dabetić, Valerija, "Normative Endangerment of Institutional Independence of Judiciary in contemporary Serbia", in Pavlović, Z. (eds.), *Human Rights Protection - From Unlawfulness to Legality*, Novi Sad 2018, pp. 373-387

Категорија М 63 – два (2) рада

- Дабетић, Валерија, „Утицај политичке елите на очување (не)сталности судијске функције у Србији“, у Јовановић, М., Здравковић, А. (ур.), *Судство као власт*, Београд 2020, стр. 55-72.
- Дабетић, Валерија, „Правна култура код младих у Србији“, Мухић, М., Бјелица, Д. (ур.), *Млади у Србији: Образовни, економски и социјални аспекти*, Београд 2024, стр. 145-164

3. Изборни услови

Др Валерија Дабетић испуњава одреднице из сва три изборна услова, и то укупно 11 одредница. За избор у звање наставника потребно је да је кандидат у претходном изборном периоду испунио најмање по једну одредницу из најмање два изборна услова.

1. Стручно-професионални допринос:

1.2. Председник или члан организационог или научног одбора на научним скуповима националног или међународног нивоа

- Председница организационог одбора (заједно са асист. др Маријом Влајковић) међународног Семинара за студенте докторских студија - *PhD Colloquium* на Правном факултету Универзитета у Београду (2021., 2022. и 2023. год.). Први, Други и Трећи семинар за студенте докторских студија је организован у оквиру Центра за социолошко-правна истраживања Института за правне и друштвене науке.

1.4. Руководилац или сарадник на домаћим и међународним научним пројектима

Домаћи пројекти

- Стратешки пројекат Универзитета у Београду – Правног факултета: Проблеми стварања, тумачења и примене права - Правни факултет Универзитета у Београду (2024–у току); Савремени проблеми правног система Србије (2022-2023.); Епидемија. Право. Друштво - Правни факултет Универзитета у Београду (2021.); Идентитетски преображај Србије - Правни факултет Универзитета у Београду (2017-2020.)

- Усклађивање пословног права Србије са правом Европске уније - Правни факултет Универзитета у Београду (2018–2024.)
- Engagement in Academic Achievements and Extracurricular Activities as Predictors of Life Satisfaction Among High-School and University Students – SHINE - Факултет организационих наука у Београду (2022-2024)

Међународни пројекти

- New Quality in Education for Gender Equality – Strategic Partnership for the Development of Master’s Study Program Law and Gender – LAWGEM - Правни факултет Универзитета у Београду (2019–2023)
- LAWGID (Law, Gender, intersectionality and Diversity) - Правни факултет Универзитета у Београду (2022–)
- Modernising European Legal Education - MELE - Ерасмус + пројекат о стратешком партнерству - Правни факултет Универзитета у Београду (2020–2023)
- Ending Gender Based Violence – UniSAFE - Правни факултет Универзитета у Београду (2022–2023)

2. Допринос академској и широј заједници

2.1. Чланство у страним или домаћим академијама наука, чланство у стручним или научним асоцијацијама у које се члан бира.

- Чланица Српског удружења за правну и социјалну филозофију (IVRSerbia)

2.2. Председник или члан органа управљања, стручног органа или комисија на факултету или универзитету у земљи или иностранству

- Чланица Комисије за промоцију Правног факултета Универзитета у Београду (од 2019. год. до данас)
- Чланица Комисије за акредитацију Правног факултета Универзитета у Београду – тим за докторске студије (2018 и 2019. год.)
- Чланица Комисије Правног факултета Универзитета у Београду за спровођење пријемног испита (2019 – 2021. год.)
- Секретарка Катедре за теорију, социологију и филозофију права на Правном факултету Универзитета у Београду (2018 – 2023. год.)
- Секретарка на предмету Номотехника и писање правних аката (Правни факултет Универзитета у Београду) (2018 – 2022. год.)
- Секретарка Центра за социолошко – правна истраживања (Правни факултет Универзитета у Београду) (од 2018. год. до данас)
- Секретарка Општег семинара (Правни факултет Универзитета у Београду) (2018 - 2022. год.)

2.3. Члан националног савета, стручног, законодавног или другог органа и комисије министарстава.

- чланица управног одбора Центра за промоцију науке (ЦПН) при Министарству науке Србије (2021-2025. год.)

2.4. Учесће у наставним активностима ван студијских програма (перманентно образовање, курсеви у организацији професионалних удружења и институција, програми едукације наставника) или у активностима популаризације науке.

- Предавач на конференцијама Европског удружења студената права и младих правника (ELSA)
 - XIII ELSA-ина школа за будуће лидере – *Борба против породичног насиља*, предавање на тему „Породично насиље – социолошки аспект“ и „Утицај медија на формирање јавног дискурса о породичном насиљу“, (Копаоник, Србија, март 2021. год.);
 - XII ELSA-ина школа за будуће лидере – *Појам, одмеравање и сврха казне*, предавање на тему „Значај мотивације за постизање успеха“, (Копаоник, Србија, март. 2020. год.)
 - XI ELSA-ина школа за будуће лидере – *Одрживи развој*, предавање на тему „Преговарање у праву“, „Мигрантска криза“, (новембар 2019. год.)
 - IX ELSA-ина школа за будуће лидере – *Изазови и проблеми младих*, предавање на тему „Мотивација покреће“ (Златибор, Србија, април 2017. година)
 - VII ELSA-ина школа за будуће лидере – *Значај преговарања у праву*, предавање на тему „Преговарање“ (Златибор, Србија, јул 2015. година)
- Полазница међународне јесење школе “Autumn School of Law and Gender“ у организацији Европа института при Универзитету у Сарланду (Europa-Institut of Saarland University) и Правног факултета Универзитета у Београду (Сарбрукен, Немачка октобар 2021. (онлајн))
- Учесница радионице „Workshop Improving Online Teaching“ у организацији Европа института при Универзитету у Сарланду (Europa-Institut, Saarland University) (Сарбрукен, Немачка, октобар- новембар 2020.)
- Полазница међународне летње школе „Current Issues in Human Rights Law - 4th Summer School, у организацији Европа института при Универзитету у Сарланду (Europa-Institut, Saarland University) (Сарбрукен, Немачка јул 2019.)
- TRAIN програм обуке наставно-научног особља – модул „Вештине држања ефективних презентација“ при Универзитету у Београду, јануар 2019. год.
- Једна од координатора студијске посете међународним организацијама у Женеви (Швајцарска) – Палата нација, Институт Уједињених нација за истраживање у области разоружања (UNIDIR), Канцеларија Уједињених нација (UNOG), Одељење за специјалне процедуре у Савету за људска права (OHCHR), Светска

трговинска организација (WTO), Дипло Фондација, Мисија Републике Србије при Уједињеним нацијама и другим. Посету је организовао Клуб за Уједињене Нације Правног факултета и Правни факултет Универзитета у Београду (април 2018. год.)

- Курс из методологије социолошких истраживања под називом „Socio-Legal Research: Theory and Practice“ на међународном Институту за социологију права у Оњатију, Шпанија (Instituto Internacional de Sociología Jurídica de Oñati), октобар-новембар 2017. године
- Курс на Институту за право и економију (Institut für Recht und Ökonomik) при Универзитету у Хамбургу, Немачка, под називом „The Political Construction of Judicial Independence“, јул 2017. године
- Обука за припрему, писање и управљање ЕУ пројектима са фокусом на програм Horizon 2020, у оквиру Европске тренинг академије за писање пројеката (ЕУТА), новембар 2017. године
- TRAIN програм обуке наставно-научног особља – модул „Методологија истраживања, писање научних радова и презентација резултата (друштвено-хуманистичке науке)“ при Универзитету у Београду, мај 2016. године

2.5. Домаће или међународне награде и признања у развоју образовања или науке.

- Ментор студентима који су освојили треће место на националном такмичењу у симулацији суђења у области заштите од дискриминације „Осуди дискриминацију“ у организацији Повереника за заштиту равноправности и Фондације за отворено друштво Србија (децембар 2021. год, Београд, Србија)

3. Сарадња са другим високошколским, научноистраживачким установама, односно установама културе или уметности у земљи и иностранству

3.1. Руковођење или учешће у међународним научним или стручним пројектима и студијама

- Неведено под тачком 1.4.

3.4. Учесће у програмима размене наставника и студената.

- Стипендиста програма *SEE|EU Cluster of Excellence in European and International Law* и *DAAD Leonhard Euler Program*, истраживачки боравак на Europa - Institut – Universität des Saarlandes у Сарбрукену (Немачка), укупно пет месеци (2021, 2020. и 2018. године)
- Стипендиста програма *Go Styria scholarship programme*, истраживачки боравак на Karl Franzens - Universität Graz у Грацу (Аустрија), укупно два месеца (2022. године)

3.5. Учесће у изради и спровођењу заједничких студијских програма

- Припрема силабуса, наставног плана, релевантне литературе, комуникација са студентима у оквиру заједничког мастер програма - New Quality in Education for Gender Equality – Strategic Partnership for the Development of Master’s Study Program Law and Gender – LAWGEM - Правни факултет Универзитета у Београду (2019–2023)
- Припрема силабуса, наставног плана, релевантне литературе, комуникација са студентима у оквиру заједничког мастер програма - LAWGID (Law, Gender, intersectionality and Diversity) - Правни факултет Универзитета у Београду (2022–)

3.6. Предавања по позиву на универзитетима у земљи или иностранству.

- Гостујуће предавање на Универзитету у Грацу, Аустрија (Karl Franzens - Universität Graz) у оквир мастер програма, на тему “What is so Special About Judges? – Analyzing Judiciary Using Mixed-Method”, 02. децембар 2022. године
- Гостујуће предавање на Универзитету у Грацу, Аустрија (Karl Franzens - Universität Graz) у оквир мастер програма, на тему “The (Un)Responsive Judiciary in Transition Countries: The Case of Serbia”, 28. новембар 2022. године

III МИШЉЕЊЕ И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

Пошто је прегледала приспели конкурсни материјал, Комисија је констатовала да се на објављени конкурс за избор у звање и заснивање радног односа на радном месту једног наставника у звању доцента за ужу научну област Социологија права – предмет Основи социологије права, пријавила једна кандидаткиња др Валерија Дабетић, асистенткиња са докторатом Универзитета у Београду – Правног факултета. На основу свеобухватне анализе научних, наставних и академских постигнућа кандидаткиње др Валерије Дабетић, Комисија је мишљења да је кандидаткиња испунила све формалне услове за избор у прво наставничко звање – доцент. Кандидаткиња је пружила потребне гаранције да је способна и мотивисана да се успешно и трајно бави послом универзитетског наставника у оквиру уже научне области Социологија права – предмет Основи социологије права. Овакав закључак Комисија доноси на основу испуњења формалних услова предвиђених конкурсом – континуираног научног усавршавања, објављених радова и преданог наставно-педагошког рада.

Научни допринос кандидаткиње представља јасно профилисан, тематски конзистентан и теоријски утемељен научноистраживачки опус, који се у највећој мери односи на три кључне области: правничку професију, правничко образовање и правну етику. Овим темама кандидаткиња приступа интердисциплинарно, ослањајући се на релевантне социолошке, правне и политиколошке теорије, које критички преиспитује и систематично интегрише у сопствени аналитички оквир. Радови које је Комисија анализирали су јасни, садржајни, логички промишљени и критички осмишљени, те као такви показују продубљено знање и кохерентан научни развој кандидаткиње. Евидентно је да је кандидаткиња др Валерија Дабетић обрађивала савремене социолошко-правне проблеме, као и да је пратила упоредноправне трендове што јој је омогућило да представи ширу слику истраживачких проблема. Посебан квалитет њеног досадашњег рада огледа се у доследном повезивању теоријских увида са емпиријским истраживањима, чиме значајно доприноси развоју социолошко-правне анализе у домаћој научној средини. Кандидаткиња је, притом, самостално спроводила или учествовала у релевантним емпиријским истраживањима у области правничке професије (*Изазови консолидације судства као независне гране власти у Србији на почетку 21. века (2020–2023)*; *Правне професије у југоисточној Европи (2018–2019)*; *Професионално удруживање судија, притисци и сталност судијске функције – случај Друштва судија Србије (2016)*), као и у области правничког образовања (*Ангажовање у академским постигнућима и ваннаставним активностима као предикторима задовољства животом средњошколаца и студената (2022–2023)*; *Психолошка подршка у превазилажењу тешкоћа у учењу (2023)*; *Значај трансверзалних вештина за образовање правника (2022)*; *Образовни процес путем учења на даљину у функцији развијања дигиталне писмености (2021)*), чиме је дала значајан и препознатљив допринос развоју научних истраживања у овим областима. Комисија посебно истиче да, након више од четири деценије изостанка свеобухватних научних истраживања у овој области, њена докторска дисертација „Изазови консолидације судства као независне гране власти у Србији на почетку 21. века“ представља прво систематично, емпиријски утемељено социолошко-правно проучавање друштвеног положаја судија у Србији на Универзитету у Београду – Правном факултету. Даља разрада ове теме у њеном научном раду усмерена је ка

продубљивању и развијању идеја о правничкој професији, њеној друштвеној улози, вредносном оквиру и етичким изазовима.

Наставни ангажман кандидаткиње одликује се високим степеном посвећености, педагошке одговорности и савременим приступом наставном процесу, посебно у области социологије права. У свом раду доследно настоји да превазиђе јаз између теоријских знања и практичних вештина, подстичући критичко мишљење, аналитички приступ и активну улогу студената, о чему говоре и највише оцене у студентским евалуацијама. Кроз примену интерактивних метода наставе, рад у мањим групама и анализу актуелних друштвених и правних феномена, кандидаткиња значајно доприноси развоју професионалних и интелектуалних компетенција студената. Од почетка свог ангажовања на Правном факултету, поред извођења вежби, активно учествује у раду са надареним студентима у оквиру стручне групе, где у сарадњи са предметним професорима осмишљава, организује и спроводи емпиријска истраживања, дебате, пројекте и друге облике наставе и истраживачког рада. У свом наставно-педагошком раду, кандидаткиња је пружала подршку студентима у припреми, презентацији и објављивању научних радова у студентским часописима, чиме је значајно допринела развоју младог научног подмлатка. Посебно се издваја њена усмереност ка интеграцији правне етике и професионалне одговорности у наставни процес, чиме доприноси формирању будућих правника са развијеном свешћу о друштвеној улози професије.

Академски и стручни ангажман кандидаткиње карактерише изразита усмереност ка повезивању научног рада и практичног деловања, што се, најпре, огледа у ангажовању у оквиру Центра за социолошко–правна истраживања. Како би помогла унапређењу академског живота студената, др Валерија Дабетић је осмислила и организовала више значајних активности у области правничког образовања, као што су: *Недеља добродошлице бруцошима Правног факултета*, *Програм психолошке подршке „Како (не од)устати?“*, *Семинар за студенте докторских студија – PhD Colloquium*, као и *Прва радионица о унапређењу онлајн наставе*, са посебним освртом на комуникацију и подучавање генерације Z. Њено вишеструко ангажовање у различитим факултетским телима и комисијама, показује да је кандидаткиња способна да успешно сарађује и са сарадницима и наставницима, као и да је посвећена изградњи вредности Правног факултета као образовне институције. Поред тога, кандидаткиња активно учествује на домаћим и међународним научним скуповима, конференцијама и истраживачким пројектима, чиме потврђује способност да своја научна интересовања успешно позиционира у ширем академском и друштвеном контексту. Овакав научни ангажман значајно доприноси етаблирању младих социолошкиња права на академској сцени, што потврђује и велики број објављених радова у релевантним часописима и зборницима.

Комисија оправдано верује да се од кандидаткиње др Валерије Дабетић може очекивати само даљи научни развој у области за коју се бира и допринос унапређењу наставе на предмету Основи социологије права. Стога, руковођена свим релевантним академским мерилима према којима је оценила кандидаткињу, Комисија има част и задовољство да Изборном већу Универзитета у Београду – Правног факултета учини

ПРЕДЛОГ

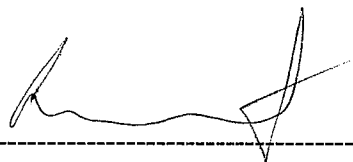
да донесе одлуку да се др Валерију Дабетић изабере у звање **доцента** за ужу научну област Социологија права – предмет **Основи социологије права** и да Правни факултет с њом заснује радни однос на одређено време у периоду од пет година.

У Београду,

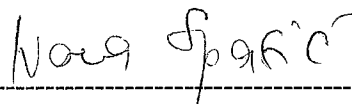
7. маја 2026. године

др Саша Бован, редовни професор
Универзитета у Београду– Правног факултета

др Данило Вуковић, редовни професор
Универзитета у Београду– Правног факултета

проф. др Ивана Спасић, редовна професорка
Универзитета у Београду– Филозофски факултет

